

Rapor No: 11, Şubat 2010

Report No: 11, February 2010

التقرير رقم: 11، شباط 2010

## UNUTULAN TÜRKLER: LÜBNAN'DA TÜRK VARLIĞI

## THE FORGOTTEN TURKS: TURKMENS OF LEBANON

## الأترك المنسيون الوجود التركماني في لبنان

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الاوسط للدراسات الإستراتيجية



# UNUTULAN TÜRKLER: LÜBNAN'DA TÜRK VARLIĞI

Rapor No: 11

Şubat 2010

ISBN: 978-605-5330-70-5

© 2010

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

## ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

### **Tarihçe**

*Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır. ORSAM, Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı’na bağlı bir kuruluştur.*

### **Ortadoğu’ya Bakış**

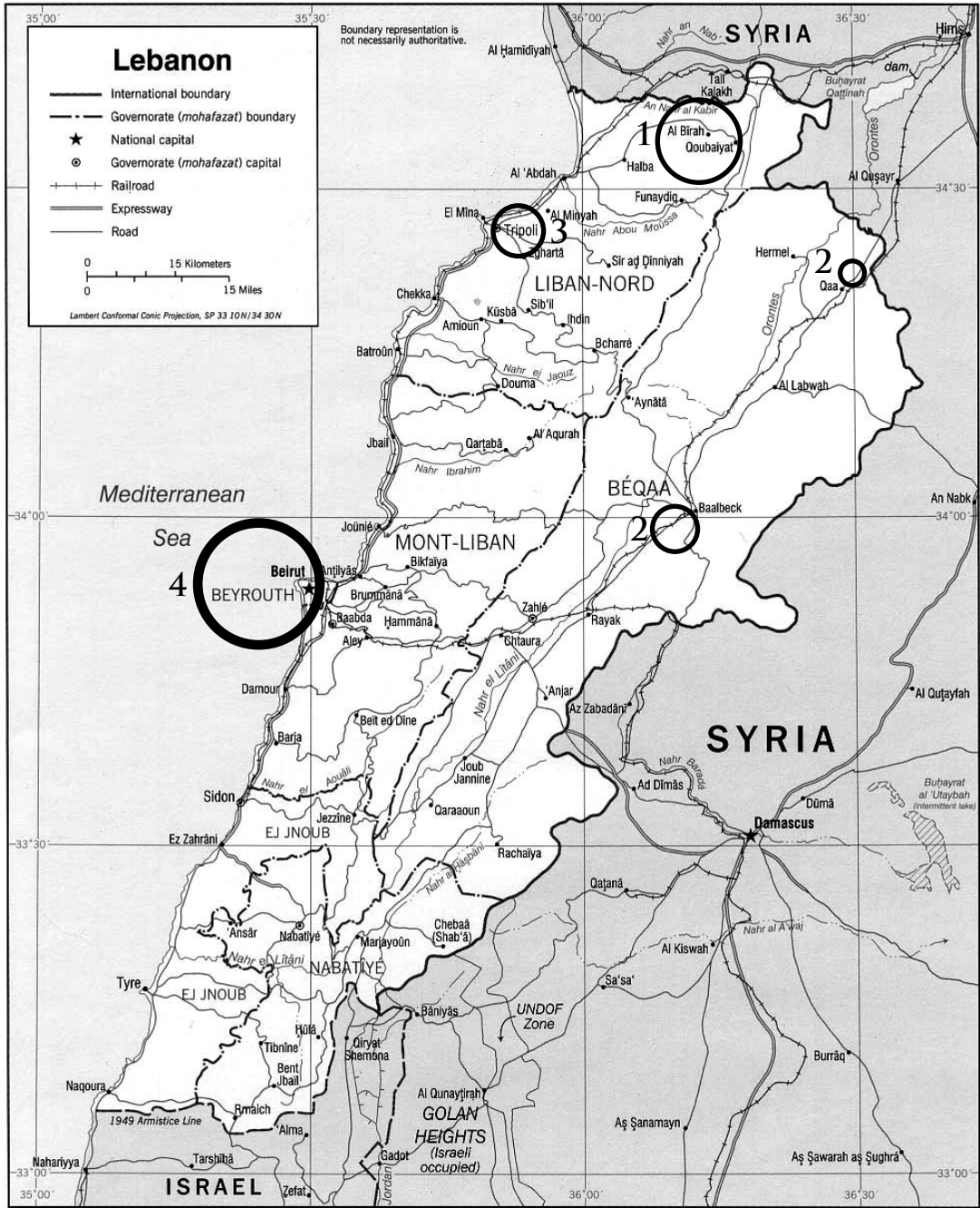
*Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkûm edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik haklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkıları sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi, bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaattir.*

### **Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları**

*ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM, bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM; web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.*

## ***İçindekiler***

Özet.....	5
Giriş.....	6
Tarihçe.....	6
Lübnan Türkmenleri: Coğrafya, Nüfus, Kültür, Kimlik, Ekonomi.....	7
1. Akkar Türkmenleri.....	8
1.1 <i>Kavaşra Köyü</i> .....	8
1.2 <i>Aydamun Köyü</i> .....	9
2. Baalbek Türkmenleri.....	11
2.1 <i>Şeymiye Köyü</i> .....	11
2.2 <i>Duris Köyü</i> .....	11
2.3 <i>Nana Köyü</i> .....	12
2.4 <i>Addus Köyü</i> .....	13
2.5 <i>Hadidiye Köyü</i> .....	13
2.6 <i>Al Kaa Köyü</i> .....	13
3. Giritli Türkler.....	13
4. Beyrut'ta Yaşayan Türk Vatandaşları ve Suriyeli Türkmenler.....	15
4.1 <i>Beyrut'ta Türk Vatandaşları</i> .....	15
4.2 <i>Beyrut'ta Suriyeli Türkmenler</i> .....	16
5. Çerkesler.....	16
Lübnan Türkmenlerinin Kimlik Tanımlamaları.....	16
Lübnan Türkmenlerinin Siyasal Eğilimleri.....	17
Lübnan Türkmenleri ve Türkiye.....	18
Sonuç: Lübnan Türkmenlerine Yönelik Öneriler.....	19
1. Türkmenlerin Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi ve Türkiye ile Bağın Güçlendirilmesine Yönelik Kısa Vadeli Projeler .....	19
1.1. Köy Bazlı Proje Önerileri.....	19
1.2 Kapsayıcı Projeler.....	20
2. Türkiye'nin Lübnan Politikasına Katkı Sağlayacak Uzun Vadeli Projeler.....	21



1. AKKAR TÜRKMENLERİ
2. BAALBEK TÜRKMENLERİ
3. GİRİTLİ TÜRKLER
4. BEYRUT'TA TÜRK VATANDAŞLARI

**Hazırlayan:** Oytun Orhan  
ORSAM Ortadoğu Uzmanı  
oytunorhan@orsam.org.tr

# UNUTULAN TÜRKLER: LÜBNAN'DA TÜRK VARLIĞI

## Teşekkür

*Akkar Türkmenleri konusunda bilgilerini paylaşan, gerekli görüşmeleri yapmamı sağlayarak beni ağırlayan Kavaşra Köyü'nden Hıdır Zorlu'ya, zorlu Baalbek yolculuğumda bana eşlik eden Halit Esad'a, Baalbek Türkmenleri konusunda detaylı bilgiler veren Duris Belediye Başkan Yardımcısı Ali İbrahim Karlı'ya, Trablus'taki günlerimde bana yardımcı olarak gerekli görüşmeleri yapmamı sağlayan Türkiye dostu Zaher Sultan'a, Girit Türkleri konusunda bilgilerini benimle paylaşan Ali Bekraki'ye, Beyrut'ta yaşayan Türk vatandaşları konusunda bilgi verip derneğinde ağırlayan Muhammed Ali'ye, bilgilerini, zamanlarını benimle paylaşan Türkiye Beyrut Büyükelçiliği ve Türk Askeri Birliği'ndeki tüm yetkililere raporun hazırlanmasındaki katkı ve desteklerinden ötürü teşekkür ederim.*

## Özet

Lübnan'daki Türk varlığı konusu Türkiye kamuoyu tarafından neredeyse hiç bilinmeyen konulardan biridir. Bu boşluğu doldurmak amacı ile ORSAM olarak 10 Haziran–20 Haziran 2009 tarihleri arasında Lübnan'daki Türk varlığını tespit etmeye yönelik alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Raporun hazırlanması sürecinde tüm Türkmen köyleri ve diğer Türk unsurlar yerinde ziyaret edilmiş; köylerin yetkilileri, ileri gelenleri ve halk ile görüşmeler yapılmıştır.

Lübnan'daki Türk varlığı beş ana başlık altında toplanabilir. Bu toplulukların her biri farklı tarihe sahiptir. Bu gruplar şu şekildedir: Kuzey Vilayeti içinde Kobayat yakınındaki iki köyde yaşayan Akkar Türkmenleri, Doğu Lübnan'da Beka vilayeti içinde yer alan Baalbek şehri çevresindeki 5 küçük yerleşim birimi ve Hermel şehri yakınında Suriye sınırındaki 1 köyde yaşayan Baalbek Türkmenleri, Girit Adası'nın Osmanlı'dan Yunan hâkimiyetine geçmesi ve Giritli Türklere yönelik saldırıların artması ile adadaki Türklerin o dönemde Osmanlı hâkimiyetindeki bölgelere yerleştirilmesi çerçevesinde Suriye ve Lübnan'a getirilen ve şu anda Trablus'ta yaşayan Giritli Türkler, 1940'lı yıllarda ekonomik nedenlerle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç ederek çoğunluğu Beyrut olmak üzere Lübnan'a yerleşmiş Türk vatandaşları ve Suriye'den göç eden az sayıdaki Türkmen ve son olarak 93 Harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus Savaşı sonrası (1877–78) Balkanlardan Ortadoğu'ya yerleştirilen Çerkesler.

Lübnan'ın her yerinde olduğu gibi Lübnan'daki Türk varlığı arasında da mezhepçilik son derece güçlüdür. Bu nedenle mezhepsel kimlik etnik kimliklerinin önüne geçebilmektedir. Kimliklerinin belirleyici ögesi Sünniliktir. Türk kimliklerinin bilincinde olmakla birlikte son yıllara kadar bunu koruma eğiliminde olmamış ve her geçen nesille birlikte kimlikleri zayıflamıştır. Ancak son yıllarda Türkiye

Büyükelçiliği'nin çabaları, Türkiye'nin Lübnan'a ilgisinin artması, UNIFIL kapsamında Türk askeri birliğinin Güney Lübnan'a gelmesi, Türk-lüğün Lübnan'da Türkmenler açısından övünç kaynağına dönüşmesi gibi nedenlerle Türkmen kimliğini korumak yönünde bir düşünce oluşmaya başlamıştır.

Din ve Sünnilik, Lübnan Türkmenlerinin sosyal ilişkileri ve siyasete bakışlarında önemli referanslardan biridir. Muhafazakâr ve dinlerine bağlı oldukları söylenebilir. Ancak, radikal eğilimlere sahip değildirler. Türkmenler, Türkmen oldukları için bir baskıya ya da tehdide maruz kalmamakta, sadece Sünni olmaları nedeniyle sorun yaşamaktadır. Sünnilik bağından dolayı Saad Hariri ve partisi Gelecek Hareketi'ni desteklemektedirler. Gezilen bütün köylerde Hariri posteri ve Gelecek Hareketi'nin bayraklarına sıkça rastlanmıştır.

Lübnan Türkmenlerinin Türkiye ile ilişkisi Beyrut Büyükelçiliği ve Lübnan'daki Türk Askeri Birliği ile kurulan bağdan ibarettir. Türkiye Büyükelçiliği ve Askeri Birlik ile Lübnan Türkmenleri arasında ziyaret trafiği yoğunudur. Türkmen köylerinde; elçilik, askeri birlik ve Kızılay'ın çabaları sonucunda birçok proje tamamlanmış ve bazıları sürdürülmektedir. Lübnan Türkmenleri, son yıllarda artan ilgiye paralel olarak Türkiye'ye yakınlık duymaktadır. Türkiye'yi anavatanları olarak tanımlayanlar bulunmaktadır.

### Giriş

Lübnan'daki Türk varlığı konusu Türkiye kamuoyu tarafından neredeyse hiç bilinmeyen konulardan biridir. Bu boşluğu doldurmak amacı ile ORSAM olarak 10 Haziran–20 Haziran 2009 tarihleri arasında Lübnan'daki Türk varlığını tespit etmeye yönelik alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma iki açıdan önem taşımaktadır. Birincisi, daha önce Lübnan Türkmenleri konusunda kısa yazılar yazılmış ve televizyon programları yapılmış olmakla birlikte ilk kez Lübnan'daki tüm Türk varlığını tespit etmeye yönelik detaylı bir çalışma ortaya konmuştur. Raporu önemli kı-

lan ikinci unsur tamamen alan çalışmasına dayanmasıdır. Raporun hazırlanması sürecinde tüm Türkmen köyleri ve diğer Türk unsurlar yerinde ziyaret edilmiş; köylerin yetkilileri, ileri gelenleri ve halk ile görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmada öncelikli hedef Lübnan'da Türk varlığının tespitidir. Tespitin yanı sıra Türkmenlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, Türkiye ile bağlarının güçlendirilmesi, kaybolmaya başlayan kimliklerini ve dillerini korumalarına yardımcı olunması açısından alternatif öneriler geliştirmek de amaçlanmaktadır. Bu çerçevede çalışma altı ana başlıktan oluşmaktadır. Lübnan Türkmenlerinin kısa tarihçesinin ele alınacağı bölümün ardından Türkmenlerin yerleşim birimlerinin tek tek sıralandığı ve demografik özellikleri, günlük yaşam koşullarının anlatıldığı kısım yer alacaktır. Sonraki üç bölümde; Lübnan Türklerinin kimlik tanımlamaları, siyasal eğilimleri ve Türkiye ile ilişkileri değerlendirilecektir. Rapor, Lübnan'da Türk varlığına yönelik kısa ve uzun vadeli proje önerileri ile sonuçlandırılacaktır.

### Tarihçe

Lübnan Türkmenlerinin tarihi hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konudaki bilgiler Lübnan Türkmenlerinin anlattıkları ve Lübnan'daki Türk yetkililerin tahminlerine dayanan bazı fikirlerden ibarettir. Lübnan Türkmenleri konusunda yapılmış akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, Lübnan üzerine yapılan çalışmalarda Türkmenlerin tarihi konusunda ipucu oluşturabilecek veriler bulunmaktadır. Bu ipuçları, anlatılanlardan farklı bir tablo ortaya koymaktadır. İddialar ve akademik çalışmalar çerçevesinde Lübnan Türkmenlerinin tarihi üzerine 3 farklı senaryodan bahsedilebilir:

İlk senaryo Türkmen köylerinin ileri gelenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere dayanmaktadır. Buna göre, Lübnan Türkmenleri 1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Mısır seferi sırasında ordu ile birlikte götürülmüş, Halep'ten itibaren belirli aralıklarla fethe edilen yerlere yerleştirilmiştir. Toprak ve para

verilerek tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları istenmiştir. Bu stratejinin üç amaca hizmet ettiği düşünülmektedir. Birincisi, bu bölgelerde İstanbul'a bağlı, gerektiğinde bilgi aktarabilecek bir varlık oluşturmak. İkincisi, sefer devam ederken arkadan gelebilecek saldırılara karşı istihbarat ve önlem alma düşüncesi. Üçüncüsü, sefer dönüşü ve sonraki seferler sırasında Türkmen köylerinin birer lojistik durağı olarak kullanılmasıdır. Türkmenler, daha sonraki dönemde de Osmanlı tarafından bu topraklarda kalmalarının teşvik edildiğini düşünmektedir.

İkinci senaryo, yine Yavuz Sultan Selim'in padişah olduğu dönem ve Mısır Seferi'ne ilişkindir. Buna göre Türkmenler Mısır seferi öncesinde yerleştirilmiştir. Buradaki temel amaç da yapılması planlanan Mısır Seferi sırasında Osmanlı askerlerinin lojistik ve dinlenme ihtiyacını sağlamaktır. Birinci senaryo ile aynı amaç doğrultusunda yerleştirilmekle beraber tek fark zamanına ilişkindir.

Üçüncü ve bilimsel kaynaklara dayanması nedeniyle en gerçekçi senaryo ise tamamen farklıdır.<sup>1</sup> Lübnan ve Memlûklar üzerine yapılan tarih çalışmalarında, günümüz Lübnan coğrafyasında Türkmen varlığının 1500'lerden çok daha eskilere dayandığı açıkça belirtilmektedir. Charles Winslow, Lübnan üzerine yaptığı çalışmada şu ifadelerle yer vermektedir: "*Lübnan Dağı'na hâkim olan Memlûklar 12. yüzyılda Kisrivan'dan Trablusşam'a kadar olan alanı kendi içinde bölgelere ayırdıktan sonra bazı stratejik bölgelere Türkmen ailelerini yerleştirmiştir. Ancak, 1382 yılında Çerkes kökenli Berkuk Beyin son Türk hanedanını devirmesiyle birlikte Mısır'da kurulan Çerkes yönetimi ile Lübnan'daki Türkmen aileler arasındaki ilişki kesilmiştir. 1440'lı yıllarda Türkmen Beyleri Kisrivan'ı yönetmiştir.*"<sup>2</sup> Lübnanlı tarihçi Kemal Salibi'nin "A House of Many Mansions" isimli kitabında da, 1306 yılından 16. yüzyıla kadar Kisrivan bölgesinin Türkmenlerin kontrolü altında olduğu bilgisi yer almaktadır.<sup>3</sup> Yine Winslow'un çalışmasında; Memlûkların Beyrut'un kuzeyinde kalan bölgenin kontrolüne yardımcı olmaları için 1306 yılında Türk-

men Assaf ailesini bölgeye yerleştirdiği, güvenliği sağlamaya yardım eden Türkmenlerin iltizam yoluyla vergi topladığı ifade edilmektedir. Bu boylar aynen Memlûklar ve Osmanlılar gibi Sünni mezhebini ve etnik olarak Türk'tü. Mercidabık Savaşı'nda Osmanlı'nın yanında yer alarak etkinlikleri artıran Türkmenler, yardımları karşılığında daha geniş etkinlik sahası ve düşük vergi ödeme imkânına sahip olmuştur.<sup>4</sup>

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak özetle şu söylenebilir. Günümüz Lübnan'ındaki Türkmenlerin varlığının, iddia edildiği gibi Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi'ne dayanması olasılığı düşüktür. Osmanlı bölgeyi ele geçirmeden önce bölgede Türkmen boylarının varlığı tarih kitaplarında açık şekilde yer almaktadır. Boylar, bir Türk devleti olan Memlûklar zamanında yerleştirilmiştir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi ve Mercidabık Savaşı'nda önemli roller oynamış ve sonrasında Osmanlı'nın desteği ile etkinliklerini artırmışlardır. Mercidabık Savaşı'nda lojistik durağı olma rolünü oynamış, ancak bölgeye bu amaçla Osmanlı tarafından yerleştirilmemişlerdir. Ayrıca uzunca bir süre günümüz Baalbek Türkmenlerinin yaşadığı bölgenin yakınındaki Kisrivan'ı ve Akkar Türkmenlerinin yakınındaki Trablus'u yönetmişlerdir. Tarih bilgileri ışığında, günümüz Lübnan Türkmenlerinin 12. yüzyılda bölgeye yerleşen boyların devamı olmaları olasılığı daha güçlü gözükmektedir.

### **Lübnan Türkmenleri: Coğrafya, Nüfus, Kültür, Kimlik, Ekonomi**

Türkiye, varlığını bilmediği Lübnan Türkmenlerinden ilk kez 1989 yılında haberdar olmuştur. Lübnan ordusunda askerlik görevi yürüten Kavaşra köyünden Halit Esad, 1989 yılında görevi sırasında Türkçe konuşurken subayı tarafından fark edilir. Subayın Halit Esad'ı Türkiye Büyükelçiliği'ne götürmesi ile ilk ilişki kurulmuştur. O dönemin Beyrut Büyükelçisi İbrahim Dicleli ile görüşen Esad, Kavaşra köyünden bir Türkmen olduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine büyükelçi köyün yaşlılarını Büyükelçiliğe davet etmiştir. Daha sonra Büyükelçi İb-



rahim Dicleli Kavaşra köyünü ziyaret etmiş ve böylece ilk bağ kurulmuştur. Kavaşra köyü Belediye Başkanı'nın ifadesine göre, 1989 yılında halen iç savaş sürdüğü için Büyükelçinin dönüş yolunda korumalığını köy halkı yapmış, Trablus şehrine kadar eşlik etmiştir. Bu ilk tanışmadan sonra Beyrut'a atanan yeni büyükelçinin Akkar bölgesindeki iki Türkmen köyünü ziyaret etmesi gelenek haline gelmiştir. Uzun yıllar Lübnan Türkmenlerinin sadece Akkar bölgesinde yaşayanlardan ibaret olduğu sanılmıştır. Kavaşra köyünün yönlendirmesi ile Baalbek bölgesindeki Türkmenlerle de 2007 yılında ilişki kurulmuştur. Giritli Türkler konusunun Türk kamuoyuna yansımaları ve resmi ilişkilerin kurulması ise Türkiye'de tıp eğitimi alan ve halen Trablus'ta doktorluk görevini sürdüren Giritli Türk Ali Bekraki beyin kişisel çabaları sayesinde olmuştur.

Lübnan'daki Türk varlığını 5 ayrı başlık altında sınıflandırabiliriz:

**1. Akkar Türkmenleri:** Kuzey Vilayeti Akkar bölgesinde Kobayat yakınındaki iki köyde yaşayan Türkmenler.

**2. Baalbek Türkmenleri:** Doğu Lübnan'da Beka vilayeti içinde yer alan Baalbek şehri çevresindeki 5 küçük yerleşim birimi ve Hermel şehri yakınında Suriye sınırındaki 1 köyde yaşayan Türkmenler.

**3. Girit Türkleri:** Girit Adası'nın Osmanlı'dan Yunan hâkimiyetine geçmesi ve Giritli Türklerle yönelik saldırıların artması ile adadaki Türklerin o dönemde Osmanlı hâkimiyetindeki bölgelere yerleştirilmesi çerçevesinde Suriye ve Lübnan'a getirilen ve Trablus'ta yaşayan Türkler.

**4. Beyrut'ta Yaşayan Türk Vatandaşları ve Suriyeli Türkmenler:** 1940'lı yıllarda ekonomik nedenlerle Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç ederek çoğunluğu Beyrut olmak üzere Lübnan'a yerleşmiş Türk vatandaşları ve Suriye'den göç eden az sayıdaki Türkmen.

**5. Çerkesler:** 93 Harbi olarak bilinen Osmanlı-

Rus Savaşı sonrası (1877–78) Balkanlardan Ortadoğu'ya yerleştirilen Çerkesler.

Alan araştırması kapsamında yukarıda sıralanan tüm toplulukların yerleşim yerleri ziyaret edilmiş, ileri gelenler ve halk ile görüşülmüştür. Görüşmelerde Lübnan Türkmenlerine; yaşadıkları coğrafya, nüfusları, kültürleri, kimlik tanımlamaları, siyasal eğilimleri, Türkiye hakkındaki düşünceleri, sıkıntıları ve Türkiye'den beklentileri konularında sorular yöneltilmiştir.

### 1. Akkar Türkmenleri

Akkar bölgesi, Lübnan'ın kuzey vilayeti sınırları içinde yer almaktadır. Akkar'da Kobayat yerleşim birimi yakınındaki Türkmen köylerine, Trablus şehrinde yaklaşık bir saatlik bir yolculuktan sonra varılmaktadır. Yol boyunca birkaç kez Lübnan ordusuna ait kontrol noktasından geçilmektedir. Köylerin bulunduğu bölge yaklaşık 700–800 metre yüksekliktedir. Rakım yüksek olmakla birlikte köyler nispeten düz bir alan üzerine kuruludur. Akkar'da iki Türkmen köyü bulunmaktadır.

#### 1.1 Kavaşra Köyü

Kavaşra köyü kimliklerini nispeten korumaları, Türkçeyi az da olsa konuşabilmeleri ve Türkiye ile bağları açısından Akkar'daki iki köy arasında ön plana çıkmaktadır. Köyün nüfusu 2800 civarındadır ve tamamı Sünni Türkmenlerden oluşmaktadır. 7 Haziran 2009 Meclis seçimleri için resmi seçmen sayısı 1066 olmuştur.

Kavaşra köyü halkının kimliklerinin temel unsuru Lübnanlılık ve Sünniliktir. Türkmenlik bilinci mezhepsel kimliğin ardından gelmektedir. Köyün orta yaş ve üzeri halkı Türkçeyi az da olsa bilmektedir. Gençler arasında Türkçeye yatkın olanlar bulunmaktadır. Ancak, yeni nesil kimliklerini ve Türkçeyi unutmak üzeredir. Son yıllarda Türkiye'nin ilgisinin artması ve Türkçe öğrenimi verilmesi gibi çabalarla kimliklerini ve Türkçeyi koruma yönünde bir bilinç oluşmaya başlamıştır. Kavaşra'nın Türkçeyi nispeten yaşatması ve Türkmen kimliğini korumasında köyün tamamının Türkmen olması önemli rol oynamaktadır. Bir diğer etken eğitim seviyesi-

nin Akkar'daki diğer köye nazaran düşük olusudur. Arapça eğitim görülmesi ve Türkçenin çocukların geleceğinde avantaj sağlamaması dilin korunması ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır. Böylece eğitim seviyesinin düşüklüğü Türkçenin korunması açısından avantaja dönüşebilmektedir.

Köyün tamamı Saad Hariri'yi desteklemektedir. Ana yol üzerinde köyün giriş levhasından başlayan Hariri posterleri ve Gelecek Hareketi bayrakları nerdeyse her evde asılıdır. Köy içinde herhangi bir siyasal ayrışım ya da çatışma yaşanmamaktadır. Akkar bölgesinin genelini Sünni olması nedeniyle çevre ile fazla sorun yaşamamaktadırlar. Köyün ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayanmaktadır. Daha çok buğday, arpa, üzüm, zeytin üretimi ile uğraşmaktadır. Sulu tarım yapılabilmesi için köyün hemen karşısında bir yapay göl oluşturulmuş ve su taşıma şebekesi yapılmıştır. Yapay göl halen bulunmakla beraber şebekenin iç savaşta zarar görmesi nedeniyle sulu tarım yapılamamaktadır. Gençler ise tarımdan ziyade orduda paralı askerlik, polislik veya öğretmenlik meslekleriyle uğraşmaktadır. Geneli Beyrut'ta çalışan bu kişiler köyleri ile bağlantılarını koparmamıştır. Köyün altyapı durumu kötü değildir. Elektrik, telefon konusunda sıkıntı bulunmamaktadır. Ancak su, haftada 2 gün ve belli saatler dâhilinde verilmektedir. Eğitim hizmetleri iyi düzeydedir ancak eğitim oranı çok yüksek değildir. Çocukların tamamı temel eğitimlerini almamaktadır. Sağlık hizmetleri için yakındaki bir yerleşim merkezine gitmek zorundadırlar.

Kendilerini Sünni Lübnanlılar olarak tanımlamakla birlikte Türkiye'ye yakınlık hissetmektedirler. Türkiye'nin Lübnan Türkmenlerine sağladığı üniversite bursundan faydalanan Kavaşralılar olduğu için iyi Türkçe konuşan ve Türkiye'yi tanıyan kişiler bulunmaktadır. Ancak, genel olarak Türkiye hakkındaki bilgileri son derece azdır. Bağlantıları Türkiye'nin Beyrut Büyükelçiliği ve UNIFIL bünyesindeki Türk askeri birliği ile kurdukları ilişki ile sınırlıdır.

Kavaşra köyü Türkiye'nin en fazla proje gerçek-

leştirdiği Türkmen köyü olmuştur. Şu ana kadar bir köy okulu inşa edilmiş, okula jeneratör verilmiştir. Okul, Beyrut Büyükelçiliği aracılığı ile Kızılay tarafından yapılmıştır. Jeneratör ise Lübnan'daki Türk askeri birliği tarafından temin edilmiştir. Köyde ilk ve orta öğrenim görülmektedir. Türkiye'nin inşa ettiği bina lise olarak kullanılacaktır. Askeri birlik 21 bilgisayarlı bir bilgisayar dershanesi projesini hayata geçirmiştir. Bunun yanında Büyükelçilik, ev kullanımı için kuyu suyu ve su şebekesi projesi yürütmektedir. Akkar'da ayrıca, Türkmen nüfusun faydalanması için içme suyu projeleri yapılmış ve bunun seneye tamamlanması planlanmaktadır. Kavaşra köyü içinde olmamakla birlikte Akkar Türkmenlerinin kullanımı için bir sağlık ocağı inşa edilmiş ve açılışı Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun son Lübnan ve Akkar Türkmen köylerini ziyareti sırasında yapılmıştır. Beyrut Büyükelçiliği tam teşekküllü bir ambulansın sağlık ocağına teslimi için çalışmaktadır. Köy gençleri, Türkmenlerin Türkiye'de üniversite eğitimi alabilmesi için her yıl verilen 4 kişilik burstan faydalanmaktadır. Türkiye'de okumuş kişiler köy yakınındaki yerleşim yerlerinde doktor, mühendis ve eczacı olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Yine Beyrut Büyükelçiliği'nin girişimi ile Türkiye'den getirilen Türkçe öğretmeni ücretsiz olarak köy halkına Türkçe dersi vermektedir. Şu an Kavaşra'da Türkçe öğrenimi gören 30 öğrenci bulunmaktadır.

### 1.2 Aydamun Köyü

Aydamun, Kavaşra köyünü geçtikten sonra yaklaşık 15 dakikalık bir mesafededir. Köy demografik açıdan Kavaşra'dan farklı olarak heterojen bir yapı arz etmektedir. 3000 nüfuslu köyde yaşayanların yaklaşık %75'i Türkmen'dir. Yani Aydamun'da 2500 civarında Türkmen yaşamaktadır. Nüfusun geri kalan kısmını Hristiyan Araplar oluşturmaktadır. Hristiyanların %80'i Rum Ortodoks, %20'si de Marunî'dir. Türkmenlerin tamamı Sünni mezhebine mensuptur. 7 Haziran 2009 Lübnan Meclis seçimleri için resmi seçmen sayısı 1849'dur. Bunlardan 1300 civarındaki seçmen Türkmen, geriye kalan 600 ise Hristiyanlardan oluşmuştur.

Aydamun halkı Türkmen olduklarının bilincinde olmakla birlikte kimliklerinin belirleyici ögesi Lübnanlılık ve Sünniliktir. Lübnanlı-Sünni olmaktan gurur duymaktadırlar. Türkçe tamamen unutulmuştur. Çok yaşlı biri ve Türkiye üniversitelerinde okumuş az sayıda kişi haricinde Türkçe bilen bulunmamaktadır. Bunun temel nedeni Aydamun Türkmenlerinin Araplarla iç içe yaşamasıdır. Ayrıca, köyde eğitim seviyesinin yüksek oluşu da Araplaşmanın en önemli nedenlerinden biridir. Okula giden çocuk oranının %100 olduğu köyde eğitimin Arapça olması ve çocukların Araplarla kaynaşması Türkçenin tamamen unutulmasına neden olmuştur.

Aydamun köyünün tamamı 14 Mart İttifakı ve Saad Hariri'yi desteklemektedir. Köy içinde herhangi bir siyasal ayrışım ya da çatışma bulunmamaktadır. Hıristiyan halkla sorunsuz bir şekilde yaşamaktadırlar. Köyün ekonomisi tarıma dayanmaktadır. Zeytin ve badem en fazla yetiştirilen ürünlerdir. Ancak, Aydamun'un yeni nesli de paralı askerlik, polislik ve öğretmenlik gibi mesleklerle uğraşmaktadır. 10 yıl öncesine kadar köyde başarı ile yapılan halıcılık ölmüş durumdadır. Ekonomik açıdan kalkınmayı sağlayacak en büyük proje bir yapay göl yapımı olacaktır. Böyle bir proje 12 yıl önce Devlet eski Başkanı Emil Lahud'un desteğiyle Aydamun ve çevre köyler için geliştirilmiştir. Proje Kavaşra köyünde hayata geçirilmiştir. Aydamun'a da benzer bir gölün yapılması köy halkının en büyük isteklerinden biridir. Eğitim hizmetleri açısından köyün durumu iyi seviye-

dedir. Devlete ait ilkökul, ortaokul ve lise bulunmaktadır. Bunun yanında ilk ve ortaokulun bulunduğu bir de özel okul vardır. Köyün tamamı eğitim görmektedir. Üniversite diplomalı genç sayısı oldukça fazladır. Su ve elektrik altyapısı kötü durumdadır. Haftada 2 gün ve o da belli saatlerde su verilmektedir.

Köy halkının Türkiye ile herhangi bir bağlantısı, Türkiye'de akrabaları bulunmamaktadır. Türkiye Büyükelçiliği ve askeri birlik ile ilişkileri yakın biçimde sürmektedir. Türkiye hakkındaki bilgileri son derece kısıtlıdır. Sadece Türkiye'de okumuş ve ziyaret etmiş birkaç kişinin anlattıklarından ibaret olan bilgileri olumlu yöndedir. Türkiye'yi "büyük, güzel ve gelişmiş bir ülke" olarak düşünmektedirler. Türkiye'yi görmek ve ziyaret etmek konusunda son derece isteklidirler. Türkiye'nin verdiği burs ile Türk üniversitelerinde okumuş gençler mevcuttur ve bir tek bu kişiler iyi Türkçe konuşabilmektedir. Türkiye'nin bölgedeki ilk beton okul yapımı projesi hayata geçirilmek üzeredir. Okul tamamlanınca Lübnan makamlarına teslim edilecek ve normal müfredatın yanı sıra Türkçe dersleri verilecektir. Türkiye Büyükelçiliği vasıtasıyla kuyu suyu projesi yürütülmektedir. Evlere kadar ulaşacak su şebekesi ile köyün 24 saat suya kavuşturulması planlanmaktadır. Bunun dışında Türk askeri birliğinin köy okuluna hediye ettiği 7 adet bilgisayar bulunmaktadır. Büyükelçilik vasıtası ile gelen Türkçe öğretmeni Aydamunlulara da ders vermektedir. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde yaklaşık 100 öğrenci Türkçe eğitimi almaktadır.

Akkar Türkmen Köyleri	Toplam Nüfus	Nüfusun Dağılımı	Türkmen Nüfusu
Kavaşra	2800	% 100 Türkmen	2800
Aydamun	3000	%75 Türkmen % 25 Hıristiyan Arap Hıristiyanların % 80'i Rum Ortodoks, %20'si Marunî	2250
<b>Toplam</b>			<b>5050</b>

## 2. Baalbek Türkmenleri

Türkiye'nin Baalbek Türkmenleri ile tanışması Akkar Türkmenlerinin yönlendirmesi ile 2007 yılında gerçekleşmiştir. Akkar'daki köylerden 2 saat 15 dakikalık bir yolculuk sonrasında Baalbek Türkmen köylerine ulaşılmaktadır. Yaklaşık 95 kilometredir. Daha kısa sürede alınabilecek bir mesafe olmasına karşın yolun büyük bir kısmının dağlık araziden geçmesi, yolların dar oluşu süreyi uzatmaktadır.<sup>5</sup>

Baalbek Türkmenleri yaşam tarzı, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve Türkçeyi kullanma gibi unsurlar açısından Akkar Türkmenlerinden farklılık taşımaktadır. Baalbek Türkmenleri daha dışa kapalı bir toplumdur ve aşiret olarak örgütlenmiştir. Şii ve Hıristiyanların yoğun olduğu bir coğrafyada yaşamaktadırlar. Köyler farklı din ve mezhebe mensup toplumlarla çevrelenmiş olmakla birlikte kendi içinde homojen bir yapı arz etmektedir. Duris ve Addus köyleri hariç tamamı Sünni Türkmenlerden oluşmaktadır. Bu bölgedeki Türkmenler Baalbek şehri yakınlarına dağılmış ve birbirlerine yaklaşık 15'er dakikalık mesafede bulunan 5 Türkmen köyü ve Hermel şehri yakınındaki bir köyden oluşmaktadır. Köylerin tamamı çevre tarafından Türkmen aşireti olarak bilinmektedir. Köylerin birbiri ile yakın ilişkileri, akrabalık bağları bulunmaktadır.

### 2.1 Şeymiye Köyü

Şeymiye köyü Baalbek'e yaklaşık 20 km mesafededir. Baalbek Türkmenleri içinde kimliğini en iyi korumuş ve tüm Lübnan Türkmenleri içinde Türkçeyi en güzel ve yaygın olarak konuşanlar Şeymiyelilerdir. Köyün nüfusu 1000 civarındadır ve tamamı Sünni Türkmen'dir. Son seçimlerdeki seçmen sayısı 500 kişi olarak tespit edilmiştir.

Şeymiye tam bir Anadolu köyünü andırmaktadır. Bazı aileler Anadolu'daki Yörüklere benzer bir yaşam tarzı ve görüntüye sahiptir. Köy halkı bizler Türkçe soru sorduğumuzda net olarak anlayamasa da aralarında konuşurken bizler tarafından rahatlıkla anlaşılacak şekilde Türkçe konuşmaktadır. Buna küçük çocuklar da dâhildir. Aile arasında Türkmence konu-

şulmaya devam edilmektedir. Köyün tamamının Türkmen oluşu, Şii çoğunluğun yaşadığı bir bölgede bulunuyor olmaları, dışa kapalı bir toplum yapısına sahip olmaları, Şiiiler tarafından hoş karşılanmamaları, Türkmen aşireti olarak adlandırılmaları ve eğitim seviyesinin düşük oluşu kimliklerini ve Türkçeyi günümüze kadar korumalarını sağlamıştır.

Siyasal olarak tamamen Gelecek Hareketi ve Saad Hariri desteklenmektedir. Ekonomi, tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Son derece fakir, çadırda yaşayanların yanı sıra nispeten iyi durumda aileler bulunmaktadır. Köyün eğitim seviyesi orta düzeydedir. Okul bulunmadığı için çocuklar Bid Neil isimli bir yerleşim yerine gitmektedir. Sağlık hizmetleri de yine 10 km uzaklıkta bir sağlık ocağında alınmaktadır. Altyapı olarak Lübnan su şebekesi hizmeti almakta ve kesintili de olsa elektrik kullanabilmektedirler.

Kızılay tarafından Baalbek Türkmen köylerine yakın düşüncesiyle Mahamiye isimli bir yerleşim yerine okul yapılmıştır. Ancak bu okul Türkmenler tarafından kullanılmamaktadır. Türkiye ve Türklük hakkındaki düşünceleri sorulduğu zaman "kanlarının Türk olduğunu" ifade etmektedirler.

### 2.2 Duris Köyü

Baalbek'teki diğer yerleşim birimleri köy statüsündeyken Duris nispeten daha büyük, gelişmiş bir kasaba niteliğindedir. Burada Türkmenler azınlık konumundadır. Toplam nüfus 8000 civarındadır. Bu nüfus içinde Hıristiyan ve Müslümanlar eşit olarak dağılmış durumdadır. 4000 kişilik nüfusa sahip Müslümanlar içinde Şiiiler %85, Sünniler %15 dağılıma sahiptir. Sünnilerin tamamı Türkmenlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla Duris'te toplam 600 civarında Sünni Türkmen yaşamaktadır. Belediye Başkan Yardımcısı'nın verdiği rakamlara göre son seçimlerde seçmen sayısı 2600 olarak açıklanmıştır. Bunların yarısı Müslüman seçmendir. 1300 Müslüman seçmenden 200'ü Sünni'dir.

Duris'te yaşayan Türkmenler ekonomik durum

ve eğitim seviyesi açısından iyi durumdadır. Ancak; şehirleşmiş olmaları, Araplarla iç içe yaşamaları, eğitim seviyelerinin yüksekliği, dışa açık olmaları gibi nedenlerle Türkmen kimliklerini koruyamamışlardır. Örneğin, Türkçe konuşulmamaktadır. Sünni Lübnanlı kimliği son derece ağır basmaktadır. Türkiye'ye yakınlık hisleri Sünni bir Lübnanlı'nın duyduğu sempati boyutundadır. Beyrut Büyükelçiliği Baalbek Türkmenlerinin ortak kullanımı için bir okul inşası projesini tamamlamıştır.

Türkmenler burada da Gelecek Hareketi ve Saad Hariri'yi desteklemektedir. Çevrede Şiiler son derece güçlüdür ve Hizbullah liderliğindeki 8 Mart İttifakı desteklenmektedir. Bu nedenle, Türkmenler Duris'te son yıllara kadar siyasal yapıdan dışlanmışlardır. Ancak, bu durum değişmeye başlamıştır. Duris'in genel durumu hakkında bilgi aldığımız kişi Belediye Başkan Yardımcılığı görevini yürüten bir Türkmen'dir. Kendisi eskiden bu konuma bir Sünni'nin yükselmesinin imkânsız olduğunu belirtmektedir. Kasabada mezhepsel farklılıkların bir arada yaşaması nedeniyle gergin bir siyasi ortam mevcuttur.<sup>6</sup> Karşılıklı iki evde 14 Mart İttifakı ve 8 Mart İttifakı'na mensup partilerin bayrakları asılı durabilmektedir. Çatışmayı önleyen unsurlardan biri akrabalıkların her geçen gün artmasıdır.

Buradaki Türkmenlerin genel yaklaşımları tam bir Sünni Lübnanlı gibidir. Bölgede İran'ı İsrail ile birlikte düşman olarak nitelermekte, Suriye'nin halkını sevmekle beraber rejimine tepki duymaktadır. Bölgede en çok sevdikleri ve güvendikleri ülke Suudi Arabistan'dır. Hatta Suudi Arabistan'ı "Lübnanlı Sünnilerin anası" şeklinde tanımlamaktadırlar. Esasen bu yaklaşım Duris'li Türkmenlerin neredeyse Araplaşmış olduklarının göstergesidir. Türkiye'nin rolü konusunda diğer tüm Sünni Lübnanlılar gibi olumlu bir bakış açısına sahiptirler. Ancak bu mevcut koşullara bağlı bir destektir. İsrail'e verilen tepki, Doha Krizi'nde oynanan rol, Türkiye'nin Suriye üzerindeki etkinliğini Lübnan'ın istikrarı için kullandığı şeklindeki algılamalar olumlu bakışın nedenleridir.

### 2.3 Nananiye Köyü

Nananiye köyünün toplam nüfusu 800 civarındadır ve tamamı Sünni Türkmen'dir. Köy halinde Türkmen bilinci var olmakla ve bundan gurur duymakla beraber kimliklerini yavaş yavaş kaybetmektedirler. Köyde sadece yaşça büyük olanlar iyi Türkçe konuşabilmekte, küçük çocuklar çok az ya da hiç Türkçe bilmemektedir. Birçok kişi Türkçe isimlere sahiptir. Köyün gelir seviyesi son derece düşüktür. Nananiye halkı Lübnan vatandaşlığını ancak 1994 yılında almıştır. Bu nedenle köyün kaydı bulunmama ve resmi olarak yok gözükmemektedir. Halk bütün resmi işlemler için Duris'e gitmektedir. Resmi kaydın olmaması nedeniyle herhangi bir idari birim ya da yetkili de bulunmamaktadır. Halk, tüm Sünniler gibi Gelecek Hareketi ve Saad Hariri'yi desteklemektedir. Köy halkı aşırılıkları olmayan muhafazakâr bir toplum izlenimi vermektedir. Çevre köylerle herhangi bir sorunları, çatışmaları bulunmadığını ifade etmektedirler.

Köyün ekonomisi tarıma dayanmaktadır. Buğday, arpa, patates, domates temel tarım ürünleridir. Bunun yanında diğer Türkmen köylerinde olduğu gibi paralı askerlik ve polislik yapan birçok Türkmen bulunmaktadır. Köyün eğitim seviyesi orta düzeydedir. Çocukların %60'ının okula gittiği bilgisi verilmiştir. Okulda köy bulunmamakta ve yaklaşık 12 km uzaklıkta Baalbek merkezdeki bir okula gitmek zorunda kalmaktadırlar. Altyapı olarak, su sıkıntısı yaşanmamakta, kuyu suları borular vasıtası ile evlere taşınmaktadır. Elektrik konusunda sıkıntı yaşansa da jeneratörler aracılığı ile çözüm üretilmektedir. Köyde uydu vasıtası ile Türk kanalları izlenebilmekte ve Lübnan genelinde olduğu üzere Türk dizileri büyük ilgi çekmektedir.

Son iki yıla kadar Türkiye ile herhangi bir bağlantılarının olmamasından dolayı Türkiye'ye karşı bir ilgi veya bağlılıkları bulunmamaktadır. Sadece iş nedeniyle Türkiye'ye giden az sayıda kişi bulunmaktadır. Son yıllarda Beyrut Büyükelçiliği ve Türk askeri birliğinin Baalbek Türkmenlerinden haberdar olmaları ile ilişki kurulmaya başlanmıştır. Türkiye Büyükelçiliği burada bir okul yapımı için çaba sarf etmek-

Baalbek Türkmen Köyleri	Toplam Nüfus	Nüfusun Dağılımı	Türkmen Nüfusu
Şeymiye	1000	% 100 Türkmen	1000
Duris	8000	% 50 Müslüman %85'i Şii - % 15'i Sünni Türkmen % 50 Hıristiyan Marunî ve Rum Katolik	600
Nananiye	800	% 100 Türkmen	800
Addus	800	% 85 Türkmen % 15 Şii Arap	700
Hadidiye	500	% 100 Türkmen	500
Al Kaa	500	% 100 Türkmen	200 (300 Türkmen Suriye sınırlarındadır)
<b>Toplam</b>			<b>3800</b>

tedir. Arsa sorununun halledilmesiyle proje hayata geçirilecektir. Türkiye üniversitelerinde okunması için verilen burstan hiçbir genç faydalanamamıştır.

#### 2.4 Addus Köyü

Addus köyü Nananiye köyünün hemen yanı başında 5 dakikalık bir mesafededir. Esasen bu köyü ayrı bir köy olarak değerlendirmek bile doğru olmayabilir. Dolayısıyla köy ile ilgili bilgilerin tamamı Nananiye ile paralellik taşımaktadır. Köyün nüfusu 800 civarındadır ve bunun %85'i Sünni Türkmen, %15'i Şii Arap'tır. Yani Addus'ta yaklaşık 700 Türkmen yaşamaktadır.

#### 2.5 Hadidiye Köyü

Hadidiye köyü, Addus'a yaklaşık 5 km mesafede son derece küçük bir köy hatta mezra olarak tanımlanabilecek yerleşim yeridir. Toplamda 30 civarında ev ve çadırdan oluşmaktadır. Tamamı Sünni Türkmenlerden oluşan mezranın nüfusu 500 civarındadır.

#### 2.6 Al Kaa Köyü

Al Kaa köyü coğrafi olarak Baalbek Türkmen köylerinden farklı bir noktadadır. Beka vilayeti sınırları içinde olmakla birlikte Hermel şehrine

daha yakın bir yerdedir. Suriye sınırına doğru Baalbek Türkmen köylerine araçla 1 saatlik mesafededir. Al Kaa tam Suriye-Lübnan sınırı üzerindedir. Köy halkının bir kısmı Suriye, bir kısmı Lübnan vatandaşıdır. Köy tamamen Sünni Türkmenlerden oluşmaktadır. Toplam nüfus 500 civarındadır. 500 kişinin 300'ü Suriye 200'ü Lübnan sınırları içindedir. Ancak, Lübnan sınırları içinde kalan bölüm dahil köyün kontrolü daha çok Suriye'dedir. Son derece verimli topraklar üzerine yerleşmiş olan köy tarım ile uğraşmaktadır.

### 3. Giritli Türkler

Lübnan'ın Kuzey Vilayeti'nde yer alan Trablus şehrinde yaşayan Giritli Türkler, Akkar ve Baalbek Türkmenlerinden farklı bir tarihe sahiptir. Lübnanlı Girit Türklerinin hikâyesi, Girit Adası'nın Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinden çıkması sürecine dayanmaktadır. 1821 yılında Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasıyla beraber Girit'teki Rumlar Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya başlamıştır. 1897 yılına kadar birçok ayaklanma gerçekleşmiş ve Osmanlı tarafından bastırılmıştır. 1897 yılı Osmanlı-Yunan Savaşı öncesinde ada yeniden hareket-

lenmiştir. Savaşı Osmanlı Devleti kazansa da bölgesel güçlerin müdahalesi ile adada Çarlık Rusyası, İngiltere, Fransa ve İtalya korumasında bir yönetim oluşturulmuş, Yunan kralının oğlu Georgios komiser olarak tayin edilmiştir.<sup>7</sup> 1897 tarihinden itibaren adadaki Osmanlı hâkimiyetinin ortadan kalkması ve askerlerin adadan ayrılmasıyla Giritli Türk Müslüman nüfus yalnız kalmıştır. Bu tarihten itibaren o dönemde adanın toplam nüfusunun yaklaşık %45'ini oluşturan Müslümanlara yönelik Rum saldırıları başlamıştır. 1898 yılında Ali Bekraki liderliğinde Rumlara karşı bir ayaklanma başlatılsa da saldırılar karşısında Osmanlı Devleti, Müslüman Türk nüfusa sahip çıkmak için gemilerle adayı boşaltmıştır. Girit Türklerinin büyük bir kısmı İzmir ve Mersin'e yerleştirilirken bir kabile de Trablus ve Şam'a gönderilmiştir. Bu bölgeye yerleştirilenler için II. Abdülhamit Suriye'de Hamidiye köyünü inşa etmiş ve kendilerine toprak vermiştir. Ayrıca, Girit'teki malları karşılığı bedel kendilerine ödenmiştir. I. Dünya Savaşı sonunda Suriye-Lübnan bölgesinin Osmanlı hâkimiyetinden çıkması ve sınırların yeniden çizilmesi ile Giritlilerin bir kısmı Suriye, akrabaları olan diğer kısım da Lübnan'da Trablus şehrinde kalmıştır. Şu an günümüzde Lübnan'da yaşayan Giritli Türkler, Trablus'a yerleştirilenler ve Suriye'de Hamidiye köyüne yerleştirilip daha sonra ekonomik nedenlerle Lübnan'a geçen Giritli Türklerden oluşmaktadır. Lübnan'a ve Suriye'ye yerleştirilen Giritliler ile ilgili detaylı bilgiler "Girit Adası ve Göçmenler Tarihi" isimli kitapta Prof. Dr. Abdüllatif Bekraki tarafından anlatılmıştır.<sup>8</sup> Buradaki tespitlere göre, Trablus'a 10 bin Giritli gelmiş, ancak daha sonra dağılmıştır.

Günümüzdeki nüfusları net olarak bilinmemekle birlikte 10 bin civarında Giritli Türk'ün Lübnan'da yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu kişiler kendilerini Türk olarak adlandırmaktadır. Ancak tarihlerinin, Giritli olduklarının bilincindedirler ve kendilerine muhacir demektedirler. Giritli Türkler ilk yerleştikleri dönemde Arap nüfusa karşı mesafeli durmuş ve kimliklerini, kültürlerini koruma eğilimi içinde olmuştur. Bu durum son nesillerle bir-

likte değişmeye başlamıştır. İlk nesil Rumca ve Türkçe bilmekle beraber yeni nesiller her iki dili de unutmuştur. Aradan geçen 110 yıllık sürede büyük oranda asimile olmuşlardır. Sadece adetler ve bazı gelenekler açısından Türk kültürünün izleri devam etmektedir. Trablus halkı, Giritlileri, Türk yerine muhacir olarak adlandırmaktadır. Bunun nedeni, Osmanlı'nın Giritli Türkleri bölgeye gönderirken yerel yönetime "Girit muhaciri gönderiyorum" şeklinde bir ifade kullanması olmuştur. Günümüzde Giritli Türkler soyadlarından anlaşılmaktadır. Soyadları "aki" eki ile bitmektedir ve "aki" Rumcada "oğlu" anlamına gelmektedir. Soyadındaki "aki" eki çıkarıldığında Türkçe kök ortaya çıkmaktadır. Örneğin Bekraki soyadı "Bekir" ve "aki"den oluşmaktadır ve Bekiroğlu anlamına gelmektedir.

Giritli Türkler kendilerine Osmanlı denmesi nedeniyle Osmanlı Devleti'nin devamı olarak gördükleri Türkiye'ye yakınlık duymaktadır. Giritli Türklerin kimliklerini koruyamamalarının muhtemel nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Her şeyden önce Araplarla iç içe yaşamaktadırlar. Ayrıca Sünni Müslüman olmaları nedeniyle yerel halk tarafından kabul görmüşlerdir. Herhangi bir dışlanmışlık, baskıya maruz kalma söz konusu değildir. Büyük bir şehirde yaşadıkları için kültür ve kimliklerini koruyabilecekleri dışa kapalı bir ortam bulamamışlardır. Türkiye'nin varlıklarından haberdar olması ve şimdiye kadar ilgi göstermemiş olması Araplaşma sürecini hızlandırmıştır. Şehirleşmiş bir topluluk oldukları için eğitim seviyeleri de yüksektir. Bu da Türk dilinin unutulmasında önemli faktörlerden biri olmuştur.

Eski dönemlerde iletişimin zor olması nedeniyle Suriye ve Lübnan'a yerleşen Giritli Türklerin Anadolu'ya yerleşen akrabaları ile bağları zamanla kopmuştur. Türkiye'de soyadı kanununun çıkması ile Lübnan ve Anadolu'daki Giritliler arasındaki tek bağ ortadan kalkmıştır. İzmir ve Ayvalık'ta çok sayıda akrabaları olduğunu tahmin etmekle beraber net bilgiye sahip değildirler. Lübnan'da yaşayan Giritli Türklerin Türkiye'dekilere göre tek farkı yerleştirildikleri

yerin Türkiye'nin hâkimiyetinden çıkması ve Arap nüfusun arasında kalmalarıdır.

Lübnanlı Girit Türklerinin Suriye'deki akrabaları ile ilişkisi ise sürmektedir. Hamidiye köyü ile aralarında 45 dakikalık bir mesafe bulunmaktadır ve zaman zaman ziyaret etmektedirler. Hamidiye'de kalan Giritli Türkler de, Trablus'takiler kadar olmasa da asimile olmuştur. Kırsalda yaşamaları, eğitim seviyesinin düşüklüğü ve dışa kapalılık nedeniyle nispeten kimliklerini korumuşturlar. Örneğin Trablus'takiler dillerini tamamen kaybetmişken Hamidiye'dekiler Rumca konuşmaya devam etmektedir. Rumca konuşmaları kimlikleri konusunda yanlış bir anlamaya izin vermemelidir. Zira bilindiği gibi nüfus mübadelesi sırasında Türkiye'de yaşayıp Yunanistan'a geçen Rumlar da Türkçeyi daha iyi konuşmaktaydı. Bu durum yaşanan bölgede kullanılan dil ile alakalıdır. Hamidiye'dekiler kendini Giritli Türk olarak değil Giritli Müslüman veya Osmanlı olarak tanımlamaktadır. Trablusluların bir kısmı eğitim seviyelerinin yüksekliği sayesinde kökenlerini araştırmıştır ve bu nedenle kendini Giritli Türk olarak adlandırmaktadır. Trabluslu Giritli Türkler arasında Türkiye ile bağlantısı olan ve Türkiye'ye sempati duyanlar çoğunluktadır.

Günümüzde Lübnanlı Girit Türklerinin derneği bulunmamaktadır. 1962 yılında İbrahim Bekraki tarafından "Giritli Muhacirler Derneği" kurulup ruhsatı alınsa da sonraki yıllarda iç savaş nedeniyle faaliyete geçememiştir. Türkiye, Lübnan'da Giritli Türklerin varlığından 1985 yılına kadar haberdar olmamış ve ilk ilişki o yıl içinde Giritli Türklerin Türkiye Büyükelçiliği'ne başvurması ile kurulmuştur.

#### 4. Beyrut'ta Yaşayan Türk Vatandaşları ve Suriyeli Türkmenler

##### 4.1 Beyrut'ta Türk Vatandaşları

Beyrut'ta sokakta dolaşırken Türkçe konuşan birisine sıkça rastlamak mümkündür. Lübnan vatandaşlığının yanı sıra Türk nüfus cüzdanına sahip bu kişilerin net sayıları bilinmemektedir. Beyrut'taki Türk vatandaşlarının bir kısmı dernekler altında örgütlenmiştir. Derneklerin ver-

diği rakamlara göre Beyrut'ta 20.000 civarında Türk vatandaşı yaşamaktadır. Türk vatandaşları 1940'larda ekonomik nedenlerle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç etmiş kişilerden oluşmaktadır. Genellikle Mardin ve çevresinde bulunan Söğütlü, Ömerli, Çavuşlu, Şenköy, Midyat, Gelinkaya gibi kasabalardan göç etmişlerdir. Bu kişilerin bir bölümü Suriye'de kalmış bir kısmı Beyrut'a kadar gelmiştir. Şu anda Beyrut'ta yaşamlarını sürdürenler 2. ve 3. nesil Türklerdir. Orta ve üstü yaştakiler iyi Türkçe konuşmaktadır. Yeni nesillerle beraber Türkçe unutulmaya başlanmıştır. Birçoğunun Türkiye ile bağlantıları devam etmektedir. Akrabaları ve mülkleri bulunmakta, iş dolayısıyla sık sık Türkiye'yi ziyaret etmektedirler.

Bu topluluk eskiden sosyo-ekonomik açıdan alt tabakaya mensup olmakla birlikte son yıllarda durumlarında nispi bir düzelme olmuştur. Birçoğu Lübnan'daki koşulların iyi olmaması nedeniyle Türkiye'ye dönme isteğindedir. Çoğunluğu Lübnan vatandaşlığını ancak 1994 yılında alabilmiştir. O tarihten itibaren koşulları nispeten düzelmeye başlamıştır. Bir kısmı halen hem Lübnan hem de Türk vatandaşlığına sahiptir. Belgeler aracılığı ile eskiden Türk vatandaşlığına sahip aileden geldiklerini göstermeleri ile vatandaşlık kazanabilmektedirler. Ancak bazıları Türkiye ile resmi bağlantılarını ispat edemedikleri için vatandaşlık alamamaktadır. Bu kişilere vatandaşlık verilmesi en büyük arzularıdır. Bir diğer arzuları da Türkçe öğrenimi verilmesidir.

Beyrut'ta, Söğütlü köyünden gelenlerin kurduğu iki dernek bulunmaktadır. Dernekler, "Geleceğin Yıldızı" (Nujum al Mustakbel) ve "Yeni Gelecek" (Jiel Mustakbel) isimleri altında faaliyet göstermektedir. Dernekler, adından anlaşılacağı üzere Saad Hariri ve 14 Mart İttifakı'nı desteklemektedir. Derneklere yaklaşık 800 kişi üye olmakla beraber üye olmayan ailelerle de doğrudan bağlantıları bulunmaktadır.

##### 4.2 Beyrut'ta Suriyeli Türkmenler

Beyrut ve Trablus'ta, çok az sayıda Suriyeli Türkmen aile yaşamaktadır. Bu Türkmenler



maddi zorluklar nedeniyle Suriye'den göç etmiştir. Son derece iyi Türkçe konuşmaktadırlar. Lübnan'da zor koşullar altında yaşamakta ve genellikle piyango bileti satışı ya da ayakkabı boyacılığı gibi yollarla hayatlarını kazanmaktadırlar. Aileler Suriye'deki akrabaları ile ilişkilerini korumaktadır. Bu topluluk hakkındaki bilgiler sokakta tesadüfen rastladığımız kişilerle yapılan kısa görüşmelere dayanmaktadır. Kendilerinin tahminlerine göre yaklaşık 50–100 civarında Suriye Türkmen'i Beyrut ve Trablus'ta yaşamaktadır.

### 5. Çerkesler

93 Harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus Savaşı (1877–78) sonrası Osmanlı Devleti tarafından Balkanlar'dan Ortadoğu'ya yerleştirilen Çerkesler, Osmanlı Devleti'nin sona ermesi sonrası Suriye, İsrail ve Ürdün sınırları içinde kalmıştır. Ortadoğu Çerkeslerinden çalışma amacı ile Lübnan'a yerleşmiş olanlar bulunmaktadır. Lübnan Çerkesleri Türkiye'ye ikinci vatan gözüyle bakmakta ve akrabalık bağlarını korumaktadır. Belli bir bölgede toplu olarak değil, dağınık biçimde yaşayan Çerkesler'in nüfusları hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır.

5 başlık altında sıralanan Türk varlığının yanı sıra; alan araştırmamız sırasında yerinde tespit edememiş olmakla birlikte kuzeyde Akkar bölgesinde Halba'da<sup>9</sup>, Trablus'ta ve Halba yakınlarındaki Meşaa'da Türkmenler bulunduğu tarafımıza iletilmiştir. Bu kişiler Türkmen olduklarının bilincinde olmakla birlikte Araplaşmış ve Türkçeyi tamamen unutmuştur.

### Lübnan Türkmenlerinin Kimlik Tanımlamaları

Lübnan'ın her yerinde olduğu gibi Türkmenler arasında da mezhepçilik son derece güçlüdür. Bu nedenle mezhepsel kimlik etnik kimliklerinin önüne geçmektedir. Kimliklerinin belirleyici ögesi Sünniliktir. Türkmen kimliklerinin bilincinde olmakla birlikte son yıllara kadar bunu koruma eğiliminde olmamış ve her geçen nesille birlikte kimlikleri zayıflamıştır. Ancak son yıllarda Türkiye Büyükelçiliği'nin çabaları, Türkiye'nin Lübnan'a ilgisinin artması, UNI-

FIL kapsamında Türk askeri birliğinin Güney Lübnan'a gelmesi, Türklüğün Lübnan'da Türkmenler açısından övünç kaynağına dönüşmesi<sup>10</sup> gibi nedenlerle Türkmen kimliğini korumak yönünde bir düşünce oluşmaya başlamıştır.

Akkar ve Baalbek Türkmenlerini kimlik tanımlamaları açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirdiğimizde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Türkmenlerin çoğunluğu sadece Sünni Türkmenlerin olduğu köylerde yaşamaktadır. Bunun yanı sıra Aydamun, Duris gibi Hıristiyan ve Şii Araplarla iç içe yaşayan köyler de bulunmaktadır. Akkar'daki köyler, çoğunluğu Sünni bir bölgede yaşadıkları için çevre ile fazla sorun yaşamamaktadır. Çevre tarafından Türkmen değil Sünni köyler olarak bilinmektedir. Siyasi açıdan baskı altına değildiler. Akkar Türkmenlerinin de desteklediği Hariri ve Gelecek Hareketi Akkar'dan seçilen 7 milletvekilliğinin tamamını kazanmıştır. Dolayısıyla Türkmenler Akkar'da çoğunluk Sünni toplumun mensubudur. Bu koşullar, Akkar Türkmenlerine dışa açık bir nitelik katmış, çevre ile kaynaşmaları ve kabul görmelerini sağlamıştır. Farklılığın olmadığı bir ortamda Türkmen kimliklerini koruma güdüsü gelişmemiştir. Aynı şartlar Giritli Türkler için de geçerlidir. Bu durum Akkar ve Giritli Türklerin Araplaşma sürecini hızlandırmış gibidir.

Baalbek Türkmenlerinin çoğunluğu da Türkmenlerden oluşan köylerde yaşamaktadır. Ancak çevre yerleşim birimlerinde Şii ve Hıristiyan nüfus bulunmaktadır ve dolayısıyla azınlık konumundadırlar. Bunun yanı sıra siyasi olarak da zayıftırlar. Bölgeden 10 milletvekili Meclis'e girmektedir ve bunların tamamı Şii toplumun desteklediği 8 Mart ittifakından seçilmiştir. Türkmenler ise Hariri ve liderlik ettiği 14 Mart İttifakı'nı desteklemektedir. Baalbek'te görüştüğümüz birçok Türkmen, çevre tarafından fazla hoş karşılanmadıklarını, siyasi faaliyetlere katılmama konusunda baskıya maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bu ortam Baalbek Türkmenlerine dışa kapalı bir nitelik katmıştır. Şiiler tarafından Türkmen aşireti olarak adlandırılmaktadır.

lar. Farklı ve azınlık olma durumu Araplaşma sürecini yavaşlatmıştır.

Köylerin eğitim seviyesi ile Türkmen kimliği ve Türkçenin korunması arasında doğrudan ilişki olduğu görülmüştür. Arap çocuklarla kaynaşan ve Arapça eğitim gören Türkmenlerde Türkçenin tamamen unutulduğu görülmüştür. Tüm Türkmen köyleri içinde en yüksek eğitim seviyesine sahip Aydamun'da Türkçe unutulmuştur. Eğitim seviyesinin düşük olduğu Baalbek'te ise Türkçe daha iyi korunmuştur. Kavaşra'da ise eğitim seviyesi Aydamun'a göre düşük Baalbek'e göre iyi seviyededir. Bu nedenle Türkçeyi ve Türkmen kimliklerini korumak açısından Aydamun'a göre iyi ancak Baalbek Türkmenlerine göre geri durumdadırlar.

1990'larda Türkiye'nin İsrail ile yakın ilişkisi Türkmenlerin kimliklerini rahat ifade edebilmesi önündeki en büyük engellerden biri olmuştur. İsrail'le yakın olmak Lübnanlılar açısından kabul edilemez bir durumdur. Bazı Lübnanlı Türkmenler "1990'larda Türkiye'nin İsrail ile imzaladığı savunma işbirliği anlaşmalarının yüzlerini kızarttığını" ifade etmiştir. Türkiye-İsrail ilişkilerindeki nispi gerileme Türkmenlerin kimliklerini daha rahat ifade etmelerini sağlamaktadır. Hatta Davos krizi ile beraber Türkmen olmaktan duydukları kıvancı açıkça ifade etmeye başlamışlardır.<sup>11</sup> Türkiye'nin Lübnan'da çekim merkezi olmaya başlaması da Türkmen kimliklerinin güçlenmesine neden olmaktadır.

Türkmen köylerinde yapılan görüşmelerde halk, Lübnan ordusuna güvendiklerini, kapasitesi oranında kendilerini koruyacağını ifade etmiştir. Ancak ordunun Hizbullah karşısında zayıf olduğu ve olası bir çatışma durumunda ordunun da bölünebileceğini düşünmektedirler. Buradan hareketle "bölgedeki Sünni ülkelerin arkalarında olması gerektiğini ve Suudi Arabistan, Mısır ve Türkiye'nin kendilerini ortada bırakmayacağını" ifade etmektedirler. Bu görüşten iki sonuç çıkmaktadır. Birincisi Türkmenlerin siyaseti algılama biçimi tam bir Sünni Lübnanlı gibidir. İkincisi Türkiye'nin kendilerine Türkmen oldukları için değil, "Sünni bir

ülke" olduğu için sahip çıkacağını düşünmektedirler.<sup>12</sup>

### **Lübnan Türkmenlerinin Siyasal Eğilimleri**

Din ve Sünnilik, Lübnan Türkmenlerinin sosyal ilişkileri ve siyasete bakışlarında önemli referanslardan biridir. Muhafazakâr ve dinlerine bağlı oldukları söylenebilir. Ancak, radikal eğilimlere sahip değildirler. Dini esas alan Müslüman Kardeşler örgütünün en güçlü olduğu bölgeler Akkar Türkmenleri ve Girit Türklerinin yaşadığı Kuzey Lübnan'dır. Ancak Türkmenler arasında Müslüman Kardeşler'e destek veren bulunmamaktadır. Kendilerini her anlamda aşırılıktan uzak bir toplum olarak niteleyen Türkmenler siyasal alanda radikal eğilimlerden uzak durmaktadır.

Türkmenler, Türkmen oldukları için bir baskıya ya da tehdide maruz kalmamakta, sadece Sünni olmaları nedeniyle sorun yaşamaktadır. Sünnilik bağından dolayı Saad Hariri ve partisi Gelecek Hareketi'ni desteklemektedirler. Gezilen bütün köylerde Hariri posterleri ve Gelecek Hareketi'nin bayraklarına sıkça rastlanmıştır. Akkar Türkmenleri ve Giritli Türklerin yaşadığı Kuzey Lübnan, Saad Hariri'nin en güçlü olduğu bölgedir. Hariri seçim kampanyası sürecinde Akkar bölgesindeki mitingini Kavaşra köyünün giriş noktasında yapmıştır. Baalbek Türkmenlerinin bölgesinde ise Hizbullah güçlü olsa da Türkmenler Hariri'ye desteğini sürdürmektedir. Duris gibi Şii Araplarla iç içe yaşayan Türkmenler dahi evlerine Gelecek Hareketi bayrakları asmaktadır.

Lübnan Türkmenleri içinde üst düzey konuma yükselmiş bir kişi bulunmamaktadır. Herhangi bir politikacı, kanaat önderi, sanatçı, bilim adamı yoktur. Yerel çapta siyaset yapmaktadırlar. Kavaşra köyü tamamen Türkmen olduğu için Belediye Başkanı da Türkmen'dir. Aydamun köyünde Türkmenler çoğunluk olmakla birlikte Belediye Başkanı Hristiyan'dır. Köyün muhtarı Türkmen'dir. Baalbek köyleri resmi olarak gözükmemeleri nedeniyle idari yapılanmaya ve yerel yöneticiye sahip değildir. Bir tek Duris idari yapıya sahiptir. Şii çoğunluğun yaşadığı

kasabada Belediye Başkan Yardımcılığı görevini bir Türkmen yürütmektedir.

Lübnan Meclisi'nde mezhepler kendilerine ayrılan kotalar ile temsil edilmektedir. 1989 Taif Anlaşması uyarınca Hıristiyanlar ve Müslümanlar 64-64 sayı ile eşit oranda Meclis'te yer almaktadır. Müslümanlar kendi içinde Sünni, Şii, Dürzî ve Alevi olmak üzere 4 mezhebe ayrılmıştır. Bu mezhepler sırasıyla 27, 27, 8 ve 2 milletvekili kontenjanına sahiptir. Henüz ulusal çapta bir siyasetçi yetiştirememiş olan Türkmenler 27 kişilik Sünni kotasından Meclis'e milletvekili sokabilme imkânına sahiptir.

### **Lübnan Türkmenleri ve Türkiye**

Türkmenlerin Türkiye'de akrabaları bulunmamaktadır ve Türkiye'ye düzenli ziyaret söz konusu değildir. Sadece Türkiye'de okumuş ve iş bağlantıları devam eden az sayıda kişi ziyaret etmektedir. Giritli Türkler ise Türkiye'de akrabaları olduğunu tahmin etmekle beraber nerede oldukları konusunda bilgiye sahip değildir. Dolayısıyla Lübnan Türkmenlerinin Türkiye ile ilişkisi Beyrut Büyükelçiliği ve Lübnan'daki Türk Askeri Birliği ile kurulan bağdan ibarettir.

Türkiye Büyükelçiliği ve Askeri Birlik ile Lübnan Türkmenleri arasında ziyaret trafiği yoğundur. Dini ve ulusal bayramlarda düzenli olarak ziyaretler yapılmaktadır. Elçilik ve birlik tarafından düzenlenen faaliyetlere Türkmenler davet edilmektedir. Altı ayda bir madalya takma töreni çerçevesinde bir araya gelmektedir. Varlıkları yeni öğrenilen Baalbek Türkmenleri ile de bağ kurulmuştur. Şu an görevde olan Beyrut Büyükelçisi Serdar Kılıç, Baalbek Türkmenlerini ziyaret eden ilk Türk yetkili olmuştur. Baalbek Türkmenleri de karşılıklı ziyaret faaliyetlerine katılmaya başlamıştır. Bunun yanında Türkmen köylerinde; elçilik, askeri birlik ve Kızılay'ın çabaları sonucunda birçok proje tamamlanmış ve bazıları sürdürülmektedir. Bunlar arasında okul, bilgisayar dershanesi ve su şebekesi yapımı gibi projeler bulunmaktadır. Türkmenler bu çalışmalardan büyük memnuniyet duymaktadır.

Lübnan Türkmenleri, son yıllarda artan ilgiye paralel olarak Türkiye'ye yakınlık duymaktadır. Türkiye'yi anavatanları olarak tanımlayanlar bulunmaktadır. Bütün Türkmenlerin ortak özelliklerinden biri de misafirperverlikleridir. Türkiye'den gelen misafirlere büyük önem vermekte özel olarak ilgilenmektedirler. Türkiye'ye olan sevgi, bağlılık ve özlemlerini her fırsatta dile getirmektedirler. Ancak Türkiye hakkındaki bilgileri sınırlı düzeydedir. Bilgileri Türkiye'de üniversite okumuş kişilerin anlattıkları ve Türk dizilerinde gördüklerinden ibarettir.

Lübnan'da tüm mezhepsel gruplarda, ülke dışı bölgesel bir güce yakınlık duyma ve onun koruma şemsiyesi altına girme duygusu bulunmaktadır. Bunun en önemli nedeni resmi olarak tanınmış 18 ayrı etnik ve mezhepsel grubun küçük bir coğrafyada iç içe yaşaması ve gruplar arasında geçmişte şiddetli olayların cereyan etmiş olmasıdır. Bu ilişki tarihi karşılıklı güvensizlik duygusunu körüklemiştir. Lübnan'da merkezi otorite son derece zayıftır ve hiçbir mezhep, ordunun güvenliklerini sağlayabileceğine inanmamaktadır. Mezhepsel bölünme, ordu ve güvenlik birimleri içine kadar yayılmıştır. Lübnan ordusunun Hizbullah ile karşı karşıya gelmesi durumunda ordudaki Şiiilerin Hizbullah'a karşı silah kullanıp kullanmayacağından dahi şüphe duymaktadırlar. İşte böyle bir ortamda mezhepsel gruplar kendilerini koruma altına alma ihtiyacı hissetmektedir. Uzun yıllar Lübnanlı Sünnilerin sırtını dayadığı bölgesel güç Suudi Arabistan olmuştur. Sünnilik bilinci ağır basan Türkmenleri de bu çerçevede ele alabiliriz.

Lübnan Türkmenleri ve Türkiye bağlantısına ilişkin son gelişme, Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'nun Temmuz 2009 tarihinde gerçekleşen Lübnan ziyareti sırasında yaşanmıştır. Davutoğlu ziyaret kapsamında Kavaşra köyünü ziyaret etmiş ve böylece Lübnan Büyükelçiliği ile Askeri Birlik dışında Lübnan Türkmenleri ile üst düzeyde bağlantı kurulmuştur. Davutoğlu, Kavaşra'da yaptığı konuşmada "Sizler Lübnan ile Türkiye arasında dostluk köprüsüsünüz. Gazze'deki Filistinli kardeşlerimizin yanında

olduğumuz gibi sizlerin de sürekli yanında olacağız. Siz burada huzurlu ve refah içinde olduğunuzda biz de huzurluyuz. Sizin sorunuz bizim sorunumuzdur” ifadelerini kullanarak Türkiye'nin desteğinin süreceğinin mesajını vermiştir. Ziyaret sırasında Kavaşra köyü halkı, Bakanı Türk bayrakları ve “Yaşasın Türkiye” sözleriyle karşılamıştır.<sup>13</sup> Davutoğlu ayrıca Türkiye'nin Türkmen köylerine yaptığı yardımların devam edeceği sözünü de vermiştir.

### **Sonuç: Lübnan Türkmenlerine Yönelik Öneriler**

Öneriler bölümü kendi içinde kısa ve uzun vadeli olmak üzere iki başlık altında ele alınacaktır. Kısa vadeli projeler de, köy bazlı ve kapsayıcı olmak üzere ikiye ayrılacaktır. Köy bazlı önerilerde Lübnan Türkmen köylerinin yaşam koşullarının geliştirilmesine yönelik projeler her bir köy için ayrı ayrı sunulacaktır. Kapsayıcı kısmında yine sadece Lübnan Türkmenleri için ancak bütün Türkmen köylerini içeren projeler sıralanacaktır. Uzun vadeli politikalar başlığı altında, tüm projeleri tek çatı altında toplama yönelik, uzun vadede hayata geçirilebilecek ve Türkmenlerin ötesinde Türkiye'nin Lübnan politikasına katkı sağlayacağı düşünülen öneriler sıralanacaktır.

### **1. Türkmenlerin Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi ve Türkiye ile Bağın Güçlendirilmesine Yönelik Kısa Vadeli Projeler**

Lübnan'da devletin vermesi gereken temel hizmetlerde dahi mezhepsel ayırım gözetilmektedir. Bu nedenle özellikle kırsal kesim, belediye hizmetlerinden sınırlı faydalanmaktadır. Dolayısıyla, küçük projeler büyük etkiler bırakabilmektedir. Bu durum Lübnanlı Türkmenler için de geçerlidir. Basit ve az maliyetli bazı hizmetler, kaderlerine terk edilmiş ve zor koşullar altında yaşayan Türkmenler için büyük önem taşımaktadır. Köylerin ileri gelenleri ile yapılan görüşmelerde temel ihtiyaçları ve Türkiye'den beklentileri ile ilgili sorular da sorulmuştur. Alınan yanıtlar çerçevesinde köy bazında ve genel olarak yapılabilecekler şu şekildedir:

#### **1.1 Köy Bazlı Proje Önerileri**

a. Kavaşra Köyüne, okul ve bilgisayar dershanesi inşası, Türkçe öğretimi ve üniversite burundan yararlandırma gibi destekler verilmiştir. Bunun yanı sıra Kızılay, köyün ihtiyaç listesi hazırlamasını istenmiş ve liste Kavaşra Belediye Başkanı tarafından teslim edilmiştir. Listede yer alan istekler şu şekildedir: Kuyu suyu ve su şebekesi projesi, belediye binası, toplanma odası<sup>14</sup>, sağlık ocağı inşası ve ambulans temin edilmesi. Yakın çevrede tüm Türkmenlerin kullanımı için sağlık ocağının inşası tamamlanmıştır. Büyükelçilik ambulansın da teslimi için çabalamaktadır. Listedeki diğer talepler henüz hayata geçirilmemiştir ve geçerliliğini korumaktadır.

b. Aydamun köyünde eğitim faaliyetleri açısından sıkıntı bulunmamaktadır. Mevcut okulların yanı sıra Türkiye Büyükelçiliği'nin devam ettirdiği okul projesi bulunmaktadır. Yeni okulla beraber Türkçe eğitimi daha yoğun biçimde verilecektir. Köyde altyapı hizmetleri iyi durumda değildir. Türkiye halen bir kuyu suyu projesini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Su şebekesi ile evlere 24 saat su verilmesi planlanmaktadır. Ev kullanımının yanı sıra tarımda sulama için projeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede, köy ekonomisinin kalkınması için hayati önem taşıyan yapay baraj gölü inşasına büyük önem vermektedirler. Aydamun köyü muhtarının ifadesi ile yapay göl yapılırsa “köylerine can verilmiş olacak ve bu canı Türkiye vermiş olacaktır.”

c. Nananiye köyünün en acil ihtiyaçları okul inşası ve köy gençlerine istihdam imkânı sağlayacak küçük işletmelerin açılmasıdır. Köyün gelir düzeyi son derece düşüktür. Köyün ekonomik kalkınmasına yardımcı olacak bir atölye inşası projesi ile bu tür sorunlar giderilebilir. Beyrut Büyükelçiliği okul konusunda önemli yol kat etmiştir. Arsa sorununun çözülmesini takiben proje hayata geçirilecektir.

d. Baalbek Türkmenleri 1994 yılında Lübnan vatandaşlığı alabilmiştir. Bu nedenle yaşadıkları bazı köyler resmi olarak yok gözükmektedir. Dolayısıyla köylerde idari birim ya da yetkili

bulunmamaktadır. Bu durum köylerin temel hizmetlerden mahrum kalmasına yol açmaktadır. Köylere resmi statü verilip muhtarlık ya da belediyeye kavuşmaları birçok sorunlarının çözülmesi açısından önemlidir.

e. Türkçe öğrenimi kurslarından, imkansızlıklar nedeniyle şimdilik sadece Akkar Türkmenleri ve Giritli Türkler faydalanabilmektedir. Baalbek'te de Türkçe öğrenimi için talep söz konusudur ve Türkçe öğrenimi için müsait bir altyapıya sahiptirler. Baalbek Türkmenleri Türkiye üniversitelerinde okuma bursundan da henüz faydalanamamıştır. Okulda Türkçelerini geliştiren öğrenciler verilecek burslar ile Türkiye'de üniversite öğrenimi alabilir. Beyrut'ta yaşayan Mardinliler de Türk okulları açılması konusunda taleplerini dile getirmektedir.

f. Şeymiye köyü proje uygulayabilmek açısından iyi imkânlara sahiptir. Köyün ileri gelenlerinden ve resmi olmamasına rağmen muhtar olarak adlandırılan Osman Bozan isimli şahıs kendi imkânları ile köyün ortak kullanımı için bazı binalar inşa etmiştir. Bunlar içinde okul da bulunmaktadır. İnşaat olarak tamamlanmış durumdaki okulun içinin tamamlanması ve gerekli malzemelerle donatılması gerekmektedir. Okulda bilgisayar dershanesi için sınıflar mevcuttur. Muhtarın çabalarına destek verilerek sadece Şeymiye'nin kullanımı için okul tamamlanabilir. Bunun yanı sıra köyün en önemli ihtiyacı sağlık ocağıdır.

### 1.2 Kapsayıcı Projeler

a. Hali hazırda Türkiye'nin Lübnan Türkmenlerine Türkiye üniversitelerinde okumaları için ayırdığı 4 kişilik burs bulunmaktadır. Beyrut Büyükelçimiz Serdar Kılıç'ın çabaları sonucunda yakın zamana kadar 2 olan sayı 4'e çıkarılmıştır. Bu son derece az bulunmaktadır ve talep yoğunudur. Eğitim bursu şimdiye kadar Akkar Türkmenleri tarafından kullanılmıştır. Baalbek Türkmenleri arasında burstan faydalanan olmamıştır. Türkiye'nin verdiği burs ile okuyan Lübnan Türkmenlerinin en büyük özelliği neredeyse tamamının eğitimlerini tamamladıkları sonra ülkelerine dönmeleridir. Türkçeyi

iyi konuşan, eğitilmiş bu kişiler Türkmen kimliğinin yaşatılması açısından son derece etkin çalışmaktadır. Örneğin Türkiye'nin bursuyla üniversite eğitimi alan Lübnanlı Arap gençler Trablus şehrinde "Lübnan-Türk Derneği"ni kurmuştur. Aynı şekilde Trablus'ta bulunan Türkmen Derneği burs ile Türkiye'de okumuş Lübnan Türkmenlerince kurulmuştur. Kendi imkânları ile Türkiye'de tıp eğitimi almış Ali Bekraki tek başına Girit Türklüğü kimliğini yaşatmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla burstan yararlanacakların sayısının mümkün olduğu kadar artırılması Türkmenlerin varlıklarını korumaları, Türkiye ile gönül bağlarının sağlanması, Türkçeyi öğrenmeleri ve yaymaları için önemlidir. Burs sayısı artırılmıyor ise en azından yabancı öğrencilerden alınan yüksek harç miktarı Lübnan Türkmenlerinden alınmaz ise kendi imkânları ile Türkiye'de okumak isteyenlere kolaylık sağlanabilir.

b. Lübnan genelinde Türk dizileri büyük etki yaratmıştır. Sadece Türk dizilerinin yayınına ayrılmış kanallar bulunmaktadır. Lübnan Türkmenleri de görüşmelerde Türk dizilerini sıkça izlediğini belirtmiştir. Ancak diziler Arap kanallarında Arapça dublajlı olarak izlenmektedir. Zaten bir çekim merkezine dönüşmüş olan Türk dizi ve programlarının Türkçe izlenebilmesi hem Türkiye ile yakınlık kurulması hem de Türkçenin yeniden kazanılması için hayati rol oynayabilir. Beyrut'ta görüşme imkânı bulduğumuz Ermeni vatandaşların çok iyi Türkçe konuştuğu görülmüştür. Türkçeyi nasıl koruduklarını sorduğumuzda aile içinde Türkçe konuşulmasının yanı sıra uydu aracılığı ile Türk kanallarını izlediklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla Türk kanallarının izlenmesi Türkçenin öğrenilmesi veya korunması açısından büyük öneme sahiptir. Türkmen köylerinde yaptığımız görüşmelerde biri hariç Türk kanalları izleme imkânına sahip olunmadığı tespit edilmiştir. Son derece ufak bir çaba ile köylere kurulacak uydu sayesinde Türk kanallarının izlenmesi sağlanabilir.

c. Tüm Türkmen köylerinde halka Türkiye hakkında herhangi bir bilgileri olup olmadığı

ğı sorulmuştur. Türkiye'de üniversite okuyan az sayıdaki kişinin anlattıkları ve dizilerden edindikleri dışında fikirleri bulunmadığı görülmüştür. Türkmenlerin Türkiye bilgilerinin artırılması ve bunların paylaşarak yaygınlaştırılması amacıyla Türk topluluklarından belli sayıda çocuk, genç ve bayanın gezi programları kapsamında her yıl Türkiye'ye getirilmeleri son derece etkili olabilir.

Bazı köylerin sunulan önerilerde yer almamasının nedeni şu şekildedir: Addus, Nananiye köyü ile iç içe olması nedeniyle Nananiye'ye yapılacak projelerden zaten faydalanacaktır. Hadidiye 30 haneden oluşan çok küçük bir yerleşim birimidir. Duris gelişmiş bir kasabadır ve bu kasabada zaten bir okul inşası tamamlanmıştır. Giritli Türkler ve Beyrut'taki Türk vatandaşları Lübnan'ın iki büyük kentinde küçük gruplar halinde yaşamaktadır. Dolayısıyla köylerdeki gibi altyapı projeleri yapılması imkânsızdır. Bu topluluklara ilişkin öneriler bundan sonraki bölümde sunulan kapsayıcı ve uzun vadeli öneriler dâhilinde düşünülmelidir.

## 2. Türkiye'nin Lübnan Politikasına Katkı Sağlayacak Uzun Vadeli Projeler:

Buradaki öneriler Türkmenlere yönelik olmakla beraber, Türkiye'nin genel Lübnan politikasına katkı sağlayacak ve sıralanan tüm projeler için çatı işlevi görecek, organize yürütülmesini sağlayacak ve uzun vade hayata geçirilebilecek önerilerdir.

1. Lübnan'da üç temel kurumun kurulması sıralanan tüm önerilerin hayata geçirilmesini kolaylaştıracaktır. Bunlar; "Türk Kültür Merkezi", "Türk Koleji" ve "Lübnan Türkmenleri Derneği"dir.

"Kültür Merkezi", köyler için önerilen projelerin tek çatı altında toplanmasını sağlayacaktır. Mesleki eğitim projeleri, Türk kültürünün tanıtılması ve Türkçe öğrenimi daha organize bir şekilde sürdürülebilir, istihdam sağlayıcı faaliyetler, meslek eğitimleri, gezi programları yürütülebilir. Türkmenlerin kültür, kimlik, dil-

lerini korumak ve aidiyet hissini güçlendirmek için en uygun yol "Türk Kültür Merkezi" kurulmasıdır.<sup>15</sup>

Aynı doğrultuda diğer öneri "Türk Koleji"nin kurulmasıdır. Lübnan'da sosyal yapıya paralel olarak birçok farklı grubun kendi eğitimlerini yapmalarına imkân tanıyan kurumlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra değişik ülkelerin lise ve kolejlerine sıkça rastlanmaktadır. Ancak, Lübnan'da henüz bir Türk Koleji kurulmamıştır. Türkiye'nin böyle bir açılım yapması açısından büyük potansiyel bulunmaktadır. "Türk Koleji" sadece Türkmenlere yönelik düşünülmemelidir. Lübnan'da giderek çekim merkezine dönüştüğü görülen Türkiye'nin kolej açması genel Lübnan politikası açısından gerekli hale gelmiştir.

Farklı bölgelerde yaşayan ve sadece birbirlerinin varlığından haberdar olan Lübnan Türkmenlerini tek bir çatı altında toplamak için etkin bir "Lübnan Türkmen Derneği" de kurulmalıdır. Kurulacak derneğin Beyrut, Trablus, Akkar ve Baalbek'te şubeleri açılabilir. Halen Trablus'ta böyle bir dernek mevcuttur. Dernek, Türkiye üniversitelerinde okumuş Türkmenler tarafından kurulmuştur. Ancak dernek birleştirici, toparlayıcı bir çekim merkezi olamamanın ötesinde ayrışım unsuruna dönüşmüş gibidir. Görüşülen birçok kişi derneğe olumsuz baktığını ifade etmiştir. Ayrıca lise eğitimini tamamlayamayan kişilerin üye olamaması derneğin tüm Türkmenlerin temsilcisi olma imkânını sınırlamaktadır.

Kurulması önerilen üç kurumun yönetiminin Türkiye'ye bağlı olacağı bir yapıda olması gerekmektedir.<sup>16</sup> Çalışmaların yerel unsurlara devrinin iki temel sakıncası bulunmaktadır. Birincisi, rekabet konuları yüzünden dernekler işlevsizleşebilmektedir. İkincisi, derneklerin ticari ve siyasi ilişkiler içine girmemesi imkânsız gibidir. Bu durum Türkiye'nin tarafsız imajını zedeleyebilir ve kendi iradesi dışında belli kişi veya gruplarla birlikte anılma sonucunu doğurabilir.

2. Lübnan Türkmenlerinin başta gelen isteklerinden biri Türkiye kamuoyunun kendilerinin varlığından haberdar olmalarıdır. Şimdiye kadar Lübnan Türkmenleri konusunda yapılmış herhangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Akkar ve Baalbek Türkmenlerinin tarihi net değildir. Girit Türkleri konusunda çalışmalar olmakla birlikte Suriye ve Lübnan'a yerleşenlerden çok Anadolu'ya yerleşenler konusunda araştırmalar bulunmaktadır. Mevcut raporda Lübnan Türkmenlerinin tarihi için temel oluşturabilecek bilgilere yer verilmiştir. Tarih konusunda derin araştırmalara dayanan akademik çalışmaların teşvik edilmesi, Lübnan Türkmenlerinin tarihlerini öğrenerek kimliklerine daha çok sahip çıkmalarını sağlayacaktır. Lübnan Türkmenlerinin Türkiye kamuoyunda daha iyi tanınması için de bir belgesel hazırlanması faydalı olacaktır.

3. Akkar ve Baalbek'teki köyler ile Türk köyleri, kasabaları arasında "Kardeş Kasaba-Köy" uygulaması yapılabilir. Bu şekilde Lübnan Türkmen toplumu ile Türkiye halkı arasında karşılıklı güçlü bağlar kurulabilir. Kırsalda yaşayan Türkmenlerin en büyük beklentisi belediye hizmetleridir. Uygulama ile Türkmenlerin yaşadığı bölgedeki belediyelere planlama, çevre, altyapı çalışmaları gibi konularda destek verilebilir. Proje bazlı dönemsel desteğin ötesinde kalıcı ve köylerin kendini geliştirmesine imkân tanıyacak bir sistem oluşturulabilir. "Kardeş

Kasaba-Köy"ler arasında yapılacak karşılıklı ziyaretlerle kazanılan tecrübeler Lübnan Türkmenleri tarafından kullanılabilir. Bunların yanı sıra kültür ve gençlik işbirlikleri programları vasıtasıyla kültürel kaynaşma da sağlanabilir.

4. Lübnan'da Türkmenlere yönelik tüm faaliyetler farklı grupları da kapsayan geniş bir paket dâhilinde yapılmalıdır. Bununla şu kastedilmektedir. Trablus, Akkar veya Baalbek bölgesinden Türkmenler için Türkiye'ye bir gezi programı düzenlenecek ise buna Trablus'taki Sünni Arap gençler, Akkar bölgesindeki Aleviler, Aydamun'daki Hıristiyanlar veya Baalbek'teki Şiiler de katılmalıdır. Örneğin Türkiye üniversitelerinde okuma bursuna Arap gençler de dâhil edilebilir. Özellikle Trablus şehrinde bunun için büyük talep söz konusudur. Türk Kültür Merkezi ve Türk Koleji gibi projeler temelinde Türkmenlere yönelik olmakla beraber zaten tüm Arapları kapsayan projeler olacaktır. Kardeş köy-kasaba projeleri Türkmen köylerle sınırlı tutulmayabilir. Örneğin, Güney Lübnan'da görüştüğümüz Sur şehri Belediye Başkanı İzmir ile kardeş kent olma isteklerini dile getirmiştir. Aynı şekilde Akkar'da veya Baalbek'te Türkmen köyler dışındaki yerleşim yerleri ile de bu proje uygulanabilir. Sonuç olarak, Türkmenlere yönelik projelerin tüm grupları kapsayıcı bir paket dâhilinde hayata geçirilmesi Lübnan Türkmenlerinin zarar görmesini önleyecek, bunun da ötesinde, kapsayıcı bakış Türkiye'nin genel Lübnan politikasına da hizmet edecektir.

## DİPNOTLAR

- 1 Lübnan tarihi hakkında bir kitap yayımlayan Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan çalışmasında Türkmenlerin Memlûklar zamanında Lübnan'a yerleştirilmesine ilişkin bilgilere yer vermiştir. Beni de Lübnan Türkmenlerinin Yavuz Sultan Selim'den önce bölgeye getirildikleri konusunda yönlendiren kendisi olmuştur. Katkısından ötürü kendisine teşekkür ederim. Detaylı bilgi için bkz.: Veysel Ayhan, Özlem Tür; Lübnan: Savaş, Barış, Direniş ve Türkiye ile İlişkiler, Dora Yayınları, Bursa, Kasım 2009.
- 2 Charles Winslow, Lebanon: War and Politics in a Fragmented Society, London and New York: Routledge Pub., s. 15'ten aktaran, Veysel Ayhan, Özlem Tür; Lübnan Sorunu ve Türkiye: Savaş, Barış ve Direniş, Ankara: ORSAM Yay., 2009, (Baskıda)
- 3 Kamal Salibi, A House of Many Mansions: The History of Lebanon Reconsidered, I. B. Tauris, Londra, 2005, s. 103.
- 4 Charles Winslow, Lebanon: War and Politics in a Fragmented Society, London and New York: Routledge Pub., s. 15. Abdulrahim Abu Husayn'ın "The View from Istanbul" başlıklı çalışmasında da Trablus sancağının kısa tarihinin ele alındığı bölümde şu bilgilere yer verilmektedir: "Osmanlı'nın ele geçirdiği 1516 yılından 1579 yılına kadar Trablus sancağı Kısriyan'daki Türkmen Assaf emirlerinin kontrolü altında olmuştur. Sancak 1579'dan sonra da bir başka Türkmen aile Sayfas'ların kontrolüne geçmiştir", Abdul-Rahim Abu-Husayn, The View from Istanbul: Ottoman Lebanon and the Druze Emirate, I. B. Tauris, 2003, s. 92.
- 5 Yolun bazı bölümleri son derece tehlikelidir. 3 yıl önce bir Türk mühendis sisli bir havada bu yolda hayatını kaybetmiştir.
- 6 Normal toplumsal yaşamda arkadaşlıklar kurulabilmekte ancak Türkmenler Şiilerle politika konuşmama dikkat etmektedir. Zira konuşma çoğu zaman tartışmaya ve bazen de ufak çaplı şiddet olaylarına dönüşebilmektedir. Sürekli bir şiddet ortamı olmamakla birlikte içten herkesin birbirine dış bilemediği ve küçük bir kıvılcım ile şiddete dönüşebilecek gergin bir ortam mevcuttur.
- 7 Girit Adası 1897 yılında İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra (1908) Yunanistan'a katıldığı resmen ilan etmiştir. Balkan Savaşı'ndan sonra Londra ve Bükrüş Antlaşmalarıyla Girit'in Yunanistan'a ilhakı Osmanlı Devleti tarafından resmen kabul edilmiş, böylece Girit sorunu kapanmıştır. Girit Adası'nın Osmanlı'nın elinden çıkış süreci hakkında daha detaylı bilgi için bkz.: Aşşe Nühket Adıyeke, Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908), Türk Tarih Kurumu yayınları, 2000.
- 8 Bu bilgi; 6 Ekim 2008 tarihinde Haşim Söylemez'in 722 sayılı Aksiyon dergisinde yayımlanan "Lübnan'daki Giritli Türkler" başlıklı çalışmasından alınmıştır.
- 9 Soyadları "Türkmeni" olan bir aile bulunduğu tarafımıza iletilmiştir.
- 10 Görüştüğüm Türkmenlerden bazıları, 1990'larda İsrail ile imzalanan güvenlik işbirliği anlaşmasının kendileri açısından utanç kaynağı olduğunu ve bu dönemlerde Türkmen kimliğini ifade etmekten sakındıklarını ifade etmiştir.
- 11 Davos Krizi'nin Lübnan genelindeki etkileri inanılmaz boyuttadır. Lübnan'da görüşülen tüm topluluklar Türkiye'den olduğumuzu duyduklarında ilk dile getirdikleri Davos Krizi olmuştur. Türkiye'nin imajının olumlu anlamda değişmesine neden olan olay Türkmenlerin Türklüklerini ifade edebilmesine katkı yapmıştır.
- 12 Türkiye'nin Sünni bir güç olduğu algısı Lübnan genelinde de mevcuttur. Bu algı Türkiye'nin Lübnan politikası çerçevesinde düşünüldüğünde bazı riskler taşımaktadır. Birincisi Sünni kesimin Türkiye'den beklentilerini artırmakta, Türkiye'yi kendilerini Şiilere karşı siyasi, maddi ve hatta askeri olarak koruyacak bir güç olarak düşünebilmektedirler. İkincisi Sünniler dışında kalan grupların Türkiye algılarını olumsuz etkilemekte ve dolayısıyla Türkiye'nin Lübnan'da uyguladığı "tüm gruplara eşit mesafede durma" politikasına zarar verebilmektedir.
- 13 Abdülhamit Bilici, "Lübnan'daki Türkmen Köyünde Bayram", Zaman Gazetesi, 01 Ağustos 2009.
- 14 Cenaze ve özel günlerde halkın toplanması için kullanılan bu alan Lübnan'da tüm kırsal yerleşim merkezlerinde bulunmaktadır.
- 15 Türkiye'nin Beyrut Büyükelçiliği, Duris, Akkar ve Beyrut'ta üç ayrı Türk Kültür Merkezi kurulabilmesi için Türkiye'deki ilgili kuruluşlardan mali kaynak tahsis için gerekli onayı almıştır. Dolayısıyla yakın bir zaman içinde bu proje hayata geçme şansına sahip olacak ve Bekaa'da, Akkar'daki Türkmenler ve Beyrut'ta yaşayan Türk vatandaşları unutmakta oldukları dillerini ve kültürlerini yaşatabilecektir.
- 16 Öneriler kısmında Türk Koleji ve Türk Kültür Merkezi'ne ilişkin fikirlere Trablus'ta görüşüğüm Giritli Türk Sayın Ali Bekraki öncülük etmiştir. Bu konudaki katkılarından dolayı kendisine teşekkür ederim.



## AKADEMİK KADROMUZ

Hasan Kanbolat	Başkan
E. Tümğ. Armağan Kuloğlu	Başdanışman
Habib Hürmüzlü	Ortadoğu Danışmanı
Doç. Dr. Özlem Tür	Danışman & Ortadoğu Etütleri Editörü
Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan	Basra Körfezi Danışmanı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi U.İ.B.
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi U.İ.B. Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Kürşad Turan	Danışman, Diyaspora Çalışmaları, Ortadoğu Analiz Editörü
Dr. Didem Danış	Danışman, Göç ve Iraklı Mülteciler
Dr. İlyas Kamalov	Avrasya Danışmanı
Bayram Sinkaya	Ortadoğu Danışmanı
Bilgay Duman	Ortadoğu Uzmanı
Ogün Duru	Yönetici Editör
Oytun Orhan	Ortadoğu Uzmanı
Sercan Doğan	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Selen Tonkuş	Uzman Yardımcısı, Ortadoğu

## ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danıştay Eski Başkanı
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Hasan Alsancak	BP & BTC Türkiye, Enerji Güvenliği Direktörü
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü
Doç. Dr. Ersel Aydınli	Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan	Abant İzzet Baysal Üniv. U.İ.B. / ORSAM Danışmanı
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
İtir Bağdadi	İzmir Ekonomi Üniversitesi U.İ.B. ve AB Bölümü Öğr. Gör
Prof. Dr. İdris Bal	Polis Akademisi ve Turgut Özal Üniversitesi U.İ.B.
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Ekonomileri Danışmanı
Prof. Dr. Ali Birinci	Türk Tarih Kurumu Başkanı
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Gen. Md. Yrd
E. Hava Orgeral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Doç. Dr. Mitat Çelikipala	TOBB ETU Uluslararası İlişkiler Bölüm Bşk.
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	İstanbul Şehir Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı, İ.Ü. Tarih Bölümü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi U.İ.B. Başkanı
Osman Göksel	BTC ve NABUCCO Koordinatörü
Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi

Büyükelçi Numan Hazar  
Doç. Dr. Pınar İpek  
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar  
Arslan Kaya  
Dr. Hicran Kazancı  
İzzettin Kerküklü  
Doç. Dr. Mustafa Kibaroğlu  
Musa Kulaklıkaya  
E. Tümgeneral Armağan Kuloğlu  
Doç. Dr. Erol Kurubaş  
Prof. Dr. Mahir Nakip  
Yrd. Doç. Dr. Tarık Oğuzlu  
Prof. Dr. Çınar Özen  
Prof. Dr. Suphi Saatçi  
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Şahin  
Mehmet Şüküroğlu  
Doç. Dr. Oktay Tanrısever  
Prof. Dr. Erol Taymaz  
Prof. Dr. Sabri Tekir  
Yrd. Dr. Kürşad Turan  
Doç. Dr. Özlem Tür  
Prof. Dr. Türel Yılmaz

Dışişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı  
Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü  
Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü  
KPMG, Yeminli Mali Müşavir  
ITC Ankara Temsilciliği Dış İlişkiler Sorumlusu  
Kerkük Vakfı Başkanı  
Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü  
TİKA Başkanı  
ORSAM Başdanışmanı  
Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı  
Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili  
Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü  
Ankara Üniversitesi SBF U.İ.B.  
Kerkük Vakfı Genel Sekreteri  
Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü  
Enerji Uzmanı  
ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü  
ODTÜ Ekonomi Bölümü Başkanı  
İzmir Üniversitesi İ.İ.B.F. Dekanı  
ORSAM Danışmanı  
ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü  
Kırşehir Üniversitesi İ.İ.B.F.

## ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık  
Bülent Aras  
Tayyar Arı  
İlker Aytürk  
Recep Boztemur  
Katerina Dalacoura  
F. Gregory Gause  
Fawaz Gerges  
Ahmet K. Han  
Raymond Hinnebusch  
Rosemary Hollis  
Bahgat Korany  
Peter Mandaville  
Emma Murphy

Ortadoğu Teknik Üniversitesi  
Işık Üniversitesi  
Uludağ Üniversitesi  
Bilkent Üniversitesi  
Ortadoğu Teknik Üniversitesi  
Londra Ekonomi Üniversitesi  
Vermont Üniversitesi, ABD  
Londra Ekonomi Üniversitesi  
İstanbul Üniversitesi  
St. Andrews Üniversitesi, Birleşik Krallık  
City Üniversitesi, Birleşik Krallık  
Durham Üniversitesi, Birleşik Krallık  
George Mason Üniversitesi, ABD  
Durham Üniversitesi, Birleşik Krallık

## ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık  
Hasan Kanbolat  
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar  
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ U.İ.B. Başkanı  
ORSAM Başkanı  
Bilkent Üniversitesi U.İ.B.  
ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniv. U.İ.B. Başkanı